

LOVISTE MIRIFIC PLAI

LOVIȘTE, MIRIFIC PLAI

Coperta, desene și vignete: ION NEDELCU
Fotografii: Prof. CONSTANTIN CREȚU

Prof. NICOLAE CIUREA-GENUNENI

LOVIȘTE, MIRIFIC PLAI

Legende populare

Cuvînt înainte
de

OVIDIU PAPADIMA

INSPECTORATUL ȘCOLAR JUDEȚEAN VILCEA

1971
Rîmnicu Vîlcea

O CARTE FRUMOASĂ ȘI INSTRUCTIVĂ

Tînărul și entuziastul iubitor al culturii noastre populare, Nicolae Ciurea-Genuneni, ne face plăcuta surpriză de a ne dărui o foarte interesantă carte, în care adună la un loc legende populare care au mai persistat pînă în zilele noastre în străvechea Țară a Loviștei. Apărată, ca de niște uriașe ziduri de cetate, de munții Făgărașului, Lotrului și Căpățînei, Țara Loviștei — străbătută de cursul Oltului, la răsărit de care se află depresiunea intracarpatică Titești iar la apus depresiunea similară Brezoi — este una dintre cele mai vechi vetre de viață românească, atestate de documentele istorice. În 1233, principele de Coroană, Bela o dăruiește — cît va fi fost tradusă în realitate această danie nu știm — comitelui de Tăl-

maci, Corlad. O primă atestare documentară, dar reminiscențele cultivării cerealelor „în răzoare“ — pe terasele de la poalele munților din preajmă — arată că aici s-a dezvoltat o viață înfloritoare și continuă, încă de pe vremea dacilor. Un document din 1374 menționează — între feudații din Țara Românească fugiți din Transilvania — pe Stoican, nepotul lui „Voina de Loviște“, — ceea ce ne-ar face să imaginăm existența posibilă a unui vechi cnezat al Loviștei. Voievodatul lui Seneslau se pare, de asemenea, că și-ar fi avut centrul în depresiunea Brezoi.

În 1319 documentul dovedește că Țara Loviștei era sub stăpânirea românească a domnitorului muntean, Basarab.

În Țara Loviștei se pare că s-ar fi aflat Posada, locul unde Basarab a câștigat celebra bătălie din 1330, care a consfințit independența noului stat al Țării Românești. Într-un hrisov din 1451, dat de voievodul Vladislav al II-lea, sînt menționate satele Boișoara și Găujani, munții Stîna Mare, Zănoaga ș.a., familiile Vîlcu și Rubat, — nume care s-au păstrat pînă în zilele noastre, în Țara Loviștei. Iar fragmentele de ceramică aflate la Boișoara ne atestă

o viață locală încă din neolitic, acum cinci-șase milenii.

Un trecut atît de vechi și de bogat ca al Țării Loviștei nu se putea să nu atragă asupra ei numai atenția istoricilor. În 1934 Ion Conea — geograful cu larg orizont istoric și antropologic, format la școala lui Gheorghe Vîlsan — i-a consacrat o temeinică monografie: Țara Loviștei. Studiu de geografie istorică. Iar de curînd — în memorialul său atît de viu și plin de substanță: Medic la Boișoara (1967) — Andrei Pandrea, pe lîngă multiplele observații profesionale notate în cei doi ani de stagiu în Țara Loviștei, consemnează tot atît de bogate constatări și meditații asupra vieții și culturii populare a locului.

Și iată că acum profesorul Ciurea-Genuneni ne înfățișează Țara Loviștei așa cum trăiește ea astăzi, în legendă. Sînt aici 27 de texte, dintre care 16 culese de autorul însuși. Ele sînt și cele mai interesante, deoarece — prin limbajul lor, prin indicarea precisă a persoanei care le-a povestit și a datei cînd s-a făcut înregistrarea — sînt singurele care au aerul unor documente folclorice autentice. În schimb, cele 7 legende reproduse din revistele „Lotrul“, a Liceului din Brezoi, și „File vîlcene“, a liceului

„Vasile Roaită“ din Rîmnicu Vîlcea — ca și cea extrasă din volumul Răncurele, al prozatorului M. Lungeanu, sînt rodul unor veleități literare citadine, limbajul lor fiind destul de departe de cel folcloric. Un indiciu al apartenenței lor la literatura citadină este și lipsa oricăror indicații asupra împrejurărilor în care ar fi fost culese. Cele trei texte reproduse din volumele amintite, ale lui Ion Conea și Andrei Pandrea — cu toate că sînt lipsite de datele obișnuite ale culegerilor folclorice — se integrează firesc în creația orală, prin limbajul lor sobru, caracteristic povestitorilor populari. Oricare ar fi însă deosebiri între ele, cele 27 legende din volumul de față sînt autentice în substanța lor și ne permit să tragem unele concluzii, care ar putea interesa atît pe cercetătorii cît și pe iubitorii literaturii noastre populare. Principalul lor interes stă în faptul că — cu excepția celor trei texte din volumele lui Ion Conea și M. Lungeanu — sînt înregistrări de dată foarte recentă: din anii 1968—1970, dovedind o excepțională vitalitate a legendei populare în străvechea Țară a Loviștei. Fenomenul îl observase și Andrei Pandrea: „Legende nenumărate, vechi, dăruite cu înțelepciunea și vraja unei arte autentice, supraviețuind veacurilor, se povestesc

în șoaptă la focurile iernii, sau vara sub lună plină“... Însă — cu toată durata și continuitatea milenară a vieții pe meleagurile Țării Loviștei — să nu ne facem iluzia că din aceste legende s-ar putea reconstitui trecutul ei îndepărtat, la fel ca în filele unei cărți de istorie. Legenda populară își are legile ei artistice proprii, — la noi ca și pretutindeni în lume. Pe oamenii din popor, care memorează și povestesc asemenea legende, nu îi interesează istoricitatea faptelor pe care le evocă, ci înțeleșurile lor morale, valoarea lor exemplară pentru caracterizarea unor anume împrejurări de viață și a unor anume tipuri de oameni. Îi interesează lupta eternă între bine și rău în viața omenirii, străduința omului de a ajunge la o viață mai bună, comportamentul lui în momentele de mare primejdie, raporturile dintre stăpîni și supuși, explicarea unor fenomene ale naturii și — pe deasupra tuturor acestor teme eterne și universale — judecata morală asupra mijloacelor pe care le folosesc eroii povestirii, pentru a-și atinge scopul. În felul acesta, legenda este tot atît locală ca și universală, tot atît de veche cît și de actuală. Teme străvechi se întruchipează mereu în întâmplări noi, cu eroi dintr-un trecut foarte apropiat, legat de cele mai multe ori de

amintirile personale ale povestitorului, de întâmplări auzite de la părinți, de la bunici sau de la contemporani ai acestora. Ele se aseamănă în mod izbitor cu întâmplări din legendele altor popoare, adesea foarte depărtate.

E ceea ce se întâmplă cu legendele din cartea de față. Adâncimea lor în timp e relativă: majoritatea întâmplărilor relatate în ele s-ar fi petrecut în secolul trecut; unele ceva mai demult. Una singură pare a fi o excepție: Cula lui Decebal. Dar cercetându-i textul cu atenție, ne dăm seama că avem de a face cu o cristalizare foarte târzie — sub o evidentă influență cărturărească — a unei teme universale: aceea a comorilor îngropate în pământ sau ascunse sub apă. Unul dintre visurile bieților oameni săraci de pretutindeni și din totdeauna a fost acela de a-și schimba soarta prin aflarea unor astfel de comori. Proveniența lor e atribuită unor personaje și împrejurări excepționale, fie din istoria îndepărtată pînă aproape de legendă, fie din trecutul apropiat. Dar fiindcă aflarea unei astfel de comori e un fapt foarte rar, legendele populare de pretutindeni o condiționează prin anumite opreliști, de cele mai multe ori insurmontabile: unele comori sînt „blestemate“, fiind agonisite prin crimă și jaf; altele sînt puse sub

blestem de cei care le-au ascuns și nu vor ca ele să încapă pe mîna altora; de cele mai multe ori, amintirea locului unde s-ar afla e foarte imprecisă, cei care le cunoșteau taina nemaiajun-gînd să o comunice sau dezvăluind-o doar în parte. Acest fel de opreliști izvorăsc din ideea morală că ceea ce nu se obține prin muncă cinstită nu poate aduce fericire, — dimpotrivă, duce la vrajbă și crimă. Pornind de la un autentic fond folcloric, Gala Galaction a făurit o operă de mare artă, în nuvela Gloria Constantini. Un alt șir de opreliști este generat de străvechi credințe despre fenomene și ființe supranaturale, care populau imaginația oamenilor din trecut, lipsiți de luminile științei: taințele unde sînt ascunse comori s-ar deschide doar într-o anumită zi a anului, dar cel ce pătrunde la ele le află păzite de un șarpe sau un balaur; intrarea se închide adesea în urma iscoditorului și el rămîne acolo, ca într-un somn, pînă la viitoarea deschidere; flăcări călătoare apar în preajma locului unde sînt ele îngropate în pământ, atrăgîndu-l și rătăcindu-l pe cel care le zărește noaptea. În legenda Cula lui Decebal, întîlnim unele dintre aceste trăsături universale ale legendei. Decebal, învins de „vrăjmași“ și-ar fi ascuns comorile într-o peșteră, undeva între Valea Găujanilor

și aceea a Boișoarei. O fată „a lui Duroi“ — nume de familie existînd și astăzi în satul Găujani — ar fi găsit deschisă ușa „tainiței“ și ar fi văzut prin ea „o fată numai și numai de aur, lucrînd la un război de aur, și saci mulți plini cu galbeni“.

Dar ușa s-a închis îndată și „de-atunci nimeni nu-i mai știe locul“. Povestirea este desigur autentică, înfățișînd acel amestec de realitate și fantezie, caracteristic legendei populare. Numai numele lui Decebal apare aici ca străin în context, dînd impresia că, ar fi înlocuit, sub o influență cărturărească, numele personajului de care a fost legată legenda în părțile locului. În tot restul legendelor din Țara Loviștei nu mai apare nici o urmă a regelui dac și nici arheologia nu relevă pînă acum vreo așezare a acestuia. Lămurirea ne-o dau variantele intitulate Cula lui Duroi — una culeasă de autorul volumului de la Nicolae Stoica din Boișoara — și cealaltă de la Pătru Duroi, din Găujani, în 1970. Aici e vorba de un loc numit „Cula lui Duroi“ — probabil că existase acolo o culă, „tip de clădire fortificată, frecventă în sec. XVIII“ mai ales în Oltenia, dar care nu e menționat nicăieri în documentele pe care le avem despre viața dacilor. Pe-acolo se afla peștera cu co-

moara. În prima variantă ar fi intrat în peșteră fata Sarafinei Diaconeasa, — să reținem numele, fiindcă este acela al unui personaj care apare într-alt ciclu de legende despre comori, de astă dată ale haiducilor. Nicolae Ciurea-Genuneni a procedat foarte înțelept, grupînd legende pe cicluri avînd aceeași temă, și ne-a dat astfel posibilitatea să le comparăm. Fata a găsit comoara — fata de aur și războiul de aur, sacii cu galbeni — păzită de „un șarpe mare de aur“. De spaimă „și-a pierdut graiul pentru toată viața“. În a doua variantă, cea care ar fi amuțit ar fi fost „fata lui Sîmon Duroi“, pe cînd fata Diaconesii, care o însoțea, ar fi rămas în afara peșterii. Pentru îmbinarea de fantastic și real din legendă sînt caracteristice nu numai aceste nume cunoscute în Găujani, ale eroilor întîmplării, dar și cele trei fotografii avîndu-l ca subiect pe însuși povestitorul ei, Pătru Duroi. Într-una, arată de departe locul „tainiței“, iar în alta, el se afla împreună cu autorul volumului chiar în fața intrării într-o peșteră reală în care „se zice că a intrat fata lui Sîmon Duroi la comoară“, dar acum nu se mai poate pătrunde fiindcă „s-a dărîmat sghiabul“. Unul dintre meritele mari, de astă dată cu totul inedit, al culegerii lui N. Ciurea-Genuneni este acela că —

dându-și seama de utilitatea științifică a confruntării legendelor cu realitatea — își însoțește textele cu tot ceea ce ar putea înlesni această confruntare: fotografii ale locurilor, ale povestitorilor, ale ruinelor despre care se povestește, copii de documente din arhive, referitoare la întâmplările relatate, reproduceri de tablouri votive din bisericile ctitorite de eroii lor etc. Este pentru întâia dată la noi când ni se dă o largă posibilitate de a cerceta științific împrejurările reale care ar fi putut da naștere legendelor, felul în care ele s-au integrat în structura artistică universală a acestei specii a literaturii populare și modul cum a funcționat imaginația creatoare a povestitorilor din popor. Astfel, raporturile dintre ficțiune și realitate, precum și structura artistică constantă a legendei se întrevăd și mai clar în ciclul povestirilor despre comorile ascunse de haiduci. În prima dintre ele, preambulul are toate aparențele unor fapte reale. E vorba de ceata lui Trancă, care-și avea „pe timpuri” ascunzișuri pe muntele Foarfeca și prăda „pe boierii care treceau pe le Streaia”. Uneori puneau mâna pe banii „birului către turci”, prin urmare e vorba de existențe anterioare domniei lui Alexandru Ioan Cuza. De aici însă începe ficțiunea: la peștera unde își ascundeau como-

riile nu se putea ajunge decât prin cățărarea pe „un pin înalt”. Îmbătrânind, haiducii au tăiat pinul și s-au jurat să păstreze taina. Comoara ar fi păzită de „un șarpe mare de bronz”. Prin aceste opreliști ne apropiem de stratul arhaic al legendelor, dar pinul ca arbore și bronzul ca material prețios au intrat foarte recent în limbajul literaturii populare. În schimb, povestirea despre Sarafina Diaconeasa — gazdă de haiduci pare a nu avea nimic fabulos. Personajul a existat realmente, e menționat în trei documente, reproduse fotografic, în ilustrația legendei. Dar pe când documentele sînt din anii 1861 și 1872, unul fiind semnat de Sarafina însăși, iar celelalte de Marița, fiica ei, povestitorii din Boișoara evocați de Andrei Pandrea vorbesc despre o femeie, Diaconeasa, care ar fi fost gazdă de „lotri”, „în urmă cu cîteva sute de ani”. În 1962, Andrei Pandrea află încă în ființă — deși părăind cea mai veche casă din Boișoara, localnicii susținînd că ar avea vreo 300—400 de ani — locuința Diaconesii, lângă gospodăria lui Chirigescu. O cercetează pe îndelete din pivniță pînă sus, descoperind și ascunzătoarea haiducilor din încăperile ei, mascată de un perete dublu. În fotografia făcută de N. Ciurea-Genuneni în 1970, nu apare decât un fragment de

zid din bolovani, aflat „în vecinătatea gospodăriei lui Nicolae Chirigescu“. În preajma satului Titești, o piatră cu 12 cruci încrustate pe ea e pusă în legătură cu comorile pe care le-ar fi îngropat, în apropierea ei, 12 haiduci. Deși se știe că ele ar fi fost ascunse la 12 pași distanță de piatră, nu se pot dibui căci nu se cunoaște direcția numărătorii pașilor. După o altă legendă, localitățile Voineasa, Ciunget, Malaia și Brezoi ar fi fost întemeiate de cei patru „vătafi“ ai cetelor în care s-au împărțit haiducii, când s-au hotărât să fie oameni de treabă: Voinea, Ciungu, Mălai și Breazu. De fapt, avem de a face aici cu simple etimologii populare: Voineasa, ca nume nu derivă din Voinea, ci e probabil numele unei foste stăpînitore a locului, — formă similară cu Băneasa, Mîntuleasa etc; Ciunget, de asemenea e o denumire frecventă pentru rariștile cu arbori curățați de ramuri, sau tăiați pînă aproape de fața pămîntului, — formă similară cu brădet, loc cu brazi; făget, întindere acoperită cu fagi etc. Legenda bisericii din Boișoara, se integrează în ciclul universal al povestirilor despre comori ascunse sau aflate prin abaterea unor rîuri (legenda Nibelungilor). Marian Ginerică și Antonie Teleabă ar fi găsit o asemenea comoară și din bogăția ei ar fi ridicat biserica.

Pisania ei indică anii 1853—1857 ai construcției. Frescele votive ale ctitorilor îi înfățișează de-o parte pe Antonie Teleabă și soția lui, iar de altă parte pe Marian Mitrescu și soția lui. Veșmintele lor țărănești au totuși un aer somptuos, o stilizare hieratică de mare efect.

Rarități istorice cunoscute se îmbracă în cele mai surprinzătoare forme epice. Bunăoară, fenomenul știut al strămutării vechilor sate de pe înălțimi la poalele munților, spre locurile mai blînde ale văilor și șesului, ia uneori și în Loviștea chipul legendei. Tîrgul de la Titești s-ar fi întemeiat fiindcă la nedeile de pe muntele vecin ar fi început zmeii de pe vîrful Negoii să răpească fete; satul Drăgănești s-ar fi strămutat, coborînd pe Olt, fiindcă în vechea așezare un urs ucis ar fi adus ciurma.

Dintre cele trei legende despre Piatra Fetei, cea dintîi caută explicația strămutării tîrgului de sf. Ilie din „vîrful Nedeiului“ pe „cîmpul Polovragilor“. În același timp explică mitic și culoarea ciudată a stîncii cu acest nume: roșie și albastră bătînd în verde. O fată fusese răpită de „zmei“ din mijlocul oamenilor veniți la tîrg și dusă lîngă stîncă, unde au fost trăsniți și ei și fata. Din sîngele lor s-a colorat piatra. Într-o variantă, fata ar fi fost răpită de

Iele și zdrobită de stîncă. A treia variantă, în schimb, n-are nimic fabulos: piatra a fost colorată de sîngele unui cioban ucis de oamenii boierului, cu a cărui fată fugise în munți.

Conflictele între oamenii locului și egumenii mănăstirii Cozia — care tindeau să-și sporească averile și pămînturile în paguba obștilor moșnenești — se concretizează artistic în motivul clopotului prăbușit în adîncimea apelor, de largă circulație folclorică europeană, motiv aparînd într-una dintre baladele lui Gh. Asachi și generînd, între altele, celebra dramă a lui Gerhardt Hauptmann, Clopotul scufundat. Legenda culeasă în 1970, cu varianta ei, atestă în Țara Loviștei o existență îndelungată. Într-un dicționar geografic din 1893 se înregistrează spusele oamenilor că, într-una dintre strîmtorile cursului Oltului, numită La Clopot, s-ar fi prăbușit un clopot uriaș. În cartea de față, o fotografie recentă înfățișează locul care și astăzi se numește la fel.

Legendele întrețin astfel cu realitatea un dialog plin de fantezie; cînd se apropie de ea cu amănunte surprinzător de exacte, cînd se îndepărtează de ea pe căile cele mai năstrușnice. Iată legenda schitului Cornetu. Ea spune că — pe locul unde se află azi schitul, durat în 1666

de vel vornicul Mareș Băjescu și soția sa Maria — un boier ar fi ctitorit o bisericuță din lemn, în amintirea soției lui, ucisă de „lotri“ pe cînd fugeau în munți de frica turcilor. Dar documentul din 1610, reprodus alături de fotografia de azi a schitului, dovedește că atunci exista o mănăstire de călugări numită tot Cornetu. Despre un vînatore vestit, Florea Ionescu, legende povestesc că a împușcat un „balaur“ atît de mare încît vînatorel trecuse apa Latoriței, mergînd pe el ca pe o punte, crezîndu-l trunchi de copac. Biserica din Ciunget e ctitorită de el și de soția sa Floarea și de cei doi feciori ai săi, în 1861. În tabloul votiv, unul dintre feciori este zugrăvit cu pușca în mînă iar în imaginea lăcașului pe care-l înalță ei în palme, după tradiție, Florea Ionescu e înfățișat împușcînd nu un balaur, ci un cerb.

Volumul se încheie cu legenda Cele șapte fete cu părul galbăn, o unică bijuterie artistică, ieșită din darul de poet al povestitorului Nicolae Sarafin. Dar tot ceea ce ar apare aici ca rodul fanteziei lui poetice se înscrie riguros, pînă la amănunte, în cadrul tradițional al credințelor despre Iele. Versurile pe care-și aduce aminte că le cîntau frumoasele fecioare, noaptea pe lună, așa cum le văzuse cînd era copil, se află ai-

doma în culegeri folclorice de acum o jumătate de secol.

Prin modul ingenios în care a fost alcătuită, cartea profesorului Nicolae Ciurea-Genuneni ne oferă astfel multiple prilejuri de excursii instructive în lumea legendelor populare românești.

Oricât de multe

ALESĂTURĂ DE CUVINTE PENTRU LOVIȘTEA

ară de legende, împărăție a munților, plai strămoșesc al păstorilor, vechi și curat leagăn al românismului, cronică de viață și de luptă a unor oameni frumoși la suflet, grai și port; țară în care hălăduiau cetele de haiduci ale lui Trancă sau Stan; țară cu mii de comori ascunse în peșteri și păzite de șerpi mari de aur, aramă sau bronz... Mireasă dintotdeauna frumoasă, ale cărei veșminte sînt țesute cu firul de aur al cîntecului, cu firele de iarbă ale plaiului, cu frunzele codrului, cu susurul izvoarelor și freamătul brazilor...

Oricît de multe definiții am da Loviștei, n-am putea reda totul, deoarece frumusețea ei e infinită. Aici este infinit totul. E infinită setea de nou a locuitorilor, hărnicia lor în crearea noului. E infinită înțelepciunea bătrînilor, pe care nu o dată i-am ascultat pînă la miez de noapți. I-am ascultat cu nesaț și uimire... Cîtă istorie nescrisă cunosc bătrîni din Boișoara sau

Titești, Ciunget, Malaia sau Voineasa! ... Prin ei, istoria fiecărui munte, a fiecărui loc din acest plai mirific e vie și proaspătă ca apa izvoarelor.

Am intrat în grădina fermecată a Loviștei și am cules pentru dumneata, cititorule, un buchet din rarile flori ce au fost sădite de-a lungul veacurilor din suflet în suflet, din grai în grai.

Dacă pentru masa de cititori aceste legende constituie un dar, pentru profesori și elevi — o călduroasă invitație la o intensă activitate de culegere și cercetare a folclorului loviștean.

Să fim harnici, pe măsura marelui meșter — Poporul.

Autorul

PIATRA FETEI (I)

Înainte vreme se făcea de sf. Ilie târg în vârful Nedeiului.

Într-un an s-au pomenit oamenii cu doi băieți frumoși, care au început să joace în târg lângă o fată, unul de-o parte și altul de alta. După ce au gătat jocul, au zburat amândoi cu ea, ducînd-o în țăncurile de piatră, în muntele Răpezîle-Părăginosu. Părinții fetei au și plecat din târg în căutarea ei. Și-au mers ei aproape o jumătate de zi, pînă ce au ajuns deasupra țăncurilor de piatră. Zmeii veniseră cu fata pînă la

mijlocul unui Țanc mare de tot, pe unde nu se băgau decît caprele sălbatice. Aici era un fel de priv-lac. Unul stătea de-o parte și altul de alta și o sugeau de piept. Fata ȝipa de răsuna tot muntele. Părinȝii o auzeau. Ei se rugau la Dumnezeu să-i trăznească pe toȝi trei, să n-o mai audă barim ȝipînd. Rugîndu-se ei și plîngînd, a ieșit un nor alb și i-a trăznit atît pe zmei cît și pe fată. De-odată au pornit pe piatră șiroaie de sînge. Sîngele zmeilor era verde, iar al fetei roșu. De-atunci această piatră s-a numit Piatra fetei, iar ȝîrgul nu s-a mai făcut în vîrful Nedeiului. S-a mutat în cîmpul Polovragilor și se ȝine ca și înaintea, de sf. Ilie.¹

PIATRA FETEI (II)

Cică odată, într-o vară, la ȝîrgul de pe vîrful Nedeiului s-a înfiripat o dragoste puternică și curată între un cioban mîndru și viteaz și o fată de boier, despre a cărei frumuseȝe se dusesse vestea pînă departe.

Boierul se împotriva cu ȝărie și nu voia să accepte în ruptul capului ca fata lui să se însoȝească cu un simplu cioban. Cu toate opreliștile și ameninȝările crudului tată, fata s-a lăsat răpită de alesul inimii ei.

Cei doi tineri, dornici de fericire, au fugit cu gîndul de a se căsători. Dar boierul cel rău a și trimis pe urmele fugarilor o ceată de flăcăi și bărbaȝi înarmaȝi, care i-au atacat în timp ce se îndreptau spre biserica din Coasta Bengî.* Se încinge o luptă pe viaȝă și pe moarte. Ciobanul încearcă să apere fata cu preȝul vieȝii lui, dovedind astfel, încă o dată puritatea și credinȝa mării sale iubiri. El este rănit și moare.

Fata își pierde și ea viaȝa în apriga luptă, fiind izbită cu capul de stîncă lîngă care era într-un lac de sînge corpul iubitului ei.

Dar nici moartea n-a putut fi stavilă celor doi tineri. Prin moarte, sângele albastru al fetei, atît de nobilă prin sentimentele ei, s-a unit cu sângele roșu al ciobanului, iar stîncă a căpătat din acea zi o culoare ciudată: galben roșcată cu reflexe albășrii.²

* Ion Conea, plaiul și muntele în istoria Olteniei, în „Oltenia”, Ramuri Craiova, 1943, pag. 85: Harta austriacă din 1791 ne arată, pe muntele Coasta Bengî, aproape de izvoarele Lotrului, deci în plină inimă a munților din acest loc, o biserică. În ea — îți vor spune și astăzi bătrînii din satele de pe Lotru, din cele de sub munții Olteniei, din satele mărginene ale Sibiului — în ea se cununau, pînă mai acum cîteva zeci de ani, păstorii și băcițele care „se luau din nede”, din nedeile acestea care se țineau mai pe toți munții mai de seamă din această regiune începînd cu Sînzîienele (24 iunie) data serbării urcatului turmelor la munte și sfîrșind cu sf. Măria Mică, data extremă a coborîtului din munți.

Constantin Iacob Vangu din Ciunget, renumit prin graiul său arhaic și darul de a povesti

PIATRA FETEI (III)

La vârful lu Nedei, tocmai la Obârșia Latorii, se făcea târg de sf. Ilie. Veneau mult' ciobani după munte'.

Îmi spuneau și mie ăi bătrâni că ăle sfinte au luat o fată de acolo din târg și s-au dus cu ea pe valea Latorii-n jos, aproape de Prejbeni și au spoit-o de-o piatră. Și acum, se vede piatra spoită în roșu cu sângele fetei.

Ale sfinte când s-au dus în târg, erau îmbrăcate ca fetele din munți noștri. Nimeni nu

le-a cunoscut. Au jucat ele ce-au jucat și pă urmă au luat-o pă fată. Au zburat cu ea. De-atunci a luat lumea frică și nu s-a mai ținut târg la vârful lu Nedei.³

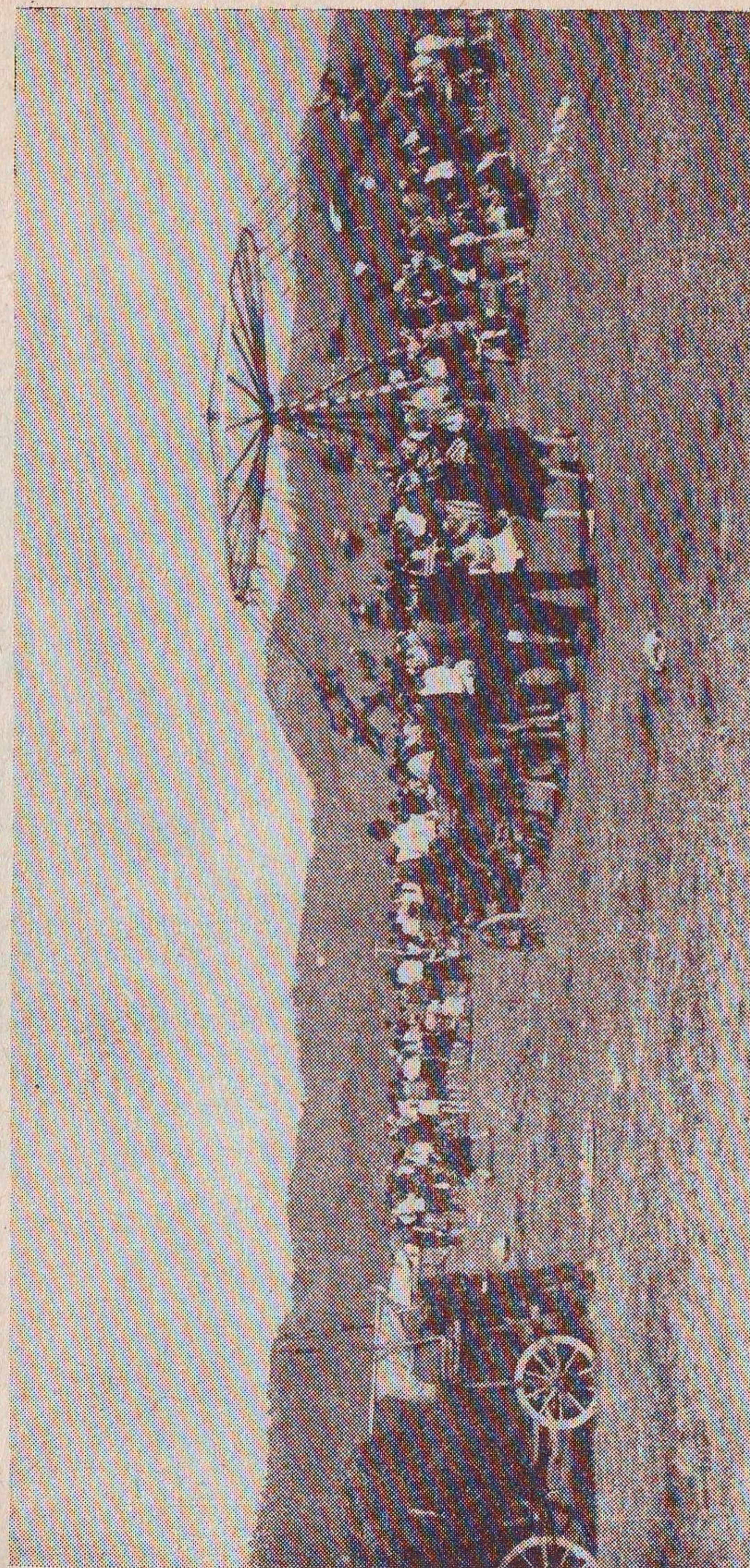

LEGENDA TÎRGULUI DE LA TITEȘTI (I)

De mult, de mult se făcea târg sus pe muntele Fața lui sf. Ilie, unde veneau oameni cu mărfuri de pe la Sibii și Avrig, de la Aref și Curtea de Argeș. Într-un an, au venit doi zmei din vârful Negoilului. Ei erau îmbrăcați la

fel ca și oamenii. În mâini aveau bice, cum aveau chirigii. Numai la picioare se deosebeau. Le aveau sub formă de copită de cal. Zmeii au răpit două fete din târg și au zburat cu ele în vârful Negoiului, la Poiana zmeilor.

Nimeni nu le-a mai putut scăpa. Acolo ei le-au omorât. De-atunci s-a desființat târgul din acel loc și s-a mutat în Dealul Mlăcii, la Titești.⁴

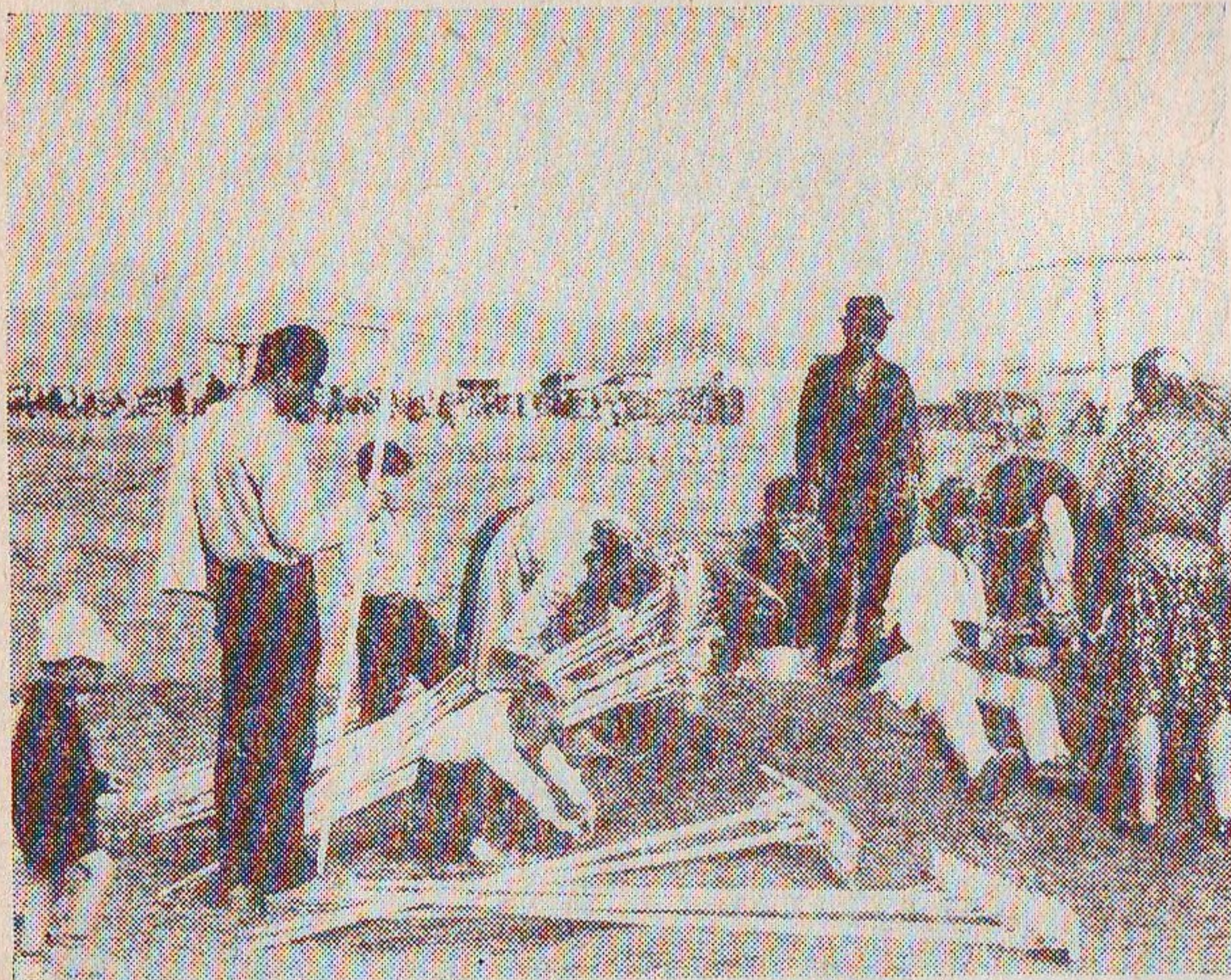
Târg la Titești (20 iulie 1970)

Inima târgului cu multă lume și veselie

Tînără din satul Bumbuiеști, încercînd calitatea oalelor după datina străbună

Greblele de lemn ale meșteșugarilor din Perișani-Poiana
au mare căutare în târg...

O vestă așa frumoasă ar sta tare bine pe băcița...

MOTIVUL RĂPIRII FETELOR
DE CĂTRE ZMEI ESTE ÎNTILNIT
ȘI ÎN CÎNTECUL:

Foicică și-o cicoare
Lasă-mă măicuță-n șezătoare
Pîn' cocoșii vor cînta
Șapte fuse ți-oi umplea.
— Nu te las, fetița mea,
Tu ești tare frumoșea
Și vin zmeii de te ia.
Iar fata se tot ruga
Se ruga ș-a doua oară,
Se ruga ș-a treia oară
Maică-sa se supăra
Și din gură blestema:
— Du-te, vie să nu mai vii!
Iară fata se gătea,
În șezătoare pleca
Ea în casă cînd intra,
Bună seara că dădea,
Toată lumea-i mulțumea,
După masă se-așeza
Și torcea, torcea, torcea.
Trei junei în cas' intra
Trei junei, feciori de zmei
Ochii roată și-i făceau
Lîngă fată se duceau
Peste fus mereu îi da
Și din gură așa-i zicea:
— Toarce, fată, și te-ntoarce
Și-ți aruncă ochii-ncoace
Iară fata așa zicea:
— De junei sînteți junei,
Dar vi se văd coadele,
Coadele, copitele.

— Sînt coadele bicelor,
Copitele cailor,
Că noi sîntem chirigii
Luăm marfă de la Sibii
Și-o ducem în Tîrgu Jii
În fața Sfintei Mării;
Horă mare se făcea

Și pe fată mi-o poftea,
Hora-n cas' loc nu avea
Și afară că ieșea
De trei ori hora-nvîrtea,
Cu fata la cer zbura
Și mi-o duse într-un brad
Și acolo-i făcu pat
Și-i făcu furcă de rug
Și caierul de urzică.
Iară fata așa zicea:
— Fă, Doamne, de-un rîu repede
Pe la poarta mamei mele,
Ca să vadă
Și să-mi creadă
Cît am fost de blestemată
Că de zmei răi sînt furată⁵.

LEGENDA TÎRGULUI DE LA TITEȘTI (II)

Povestesc bătrînii că vechiul b lci care avea loc pe muntele Fa a lui sf. Ilie s-a mutat jos în Titești, fiindcă a venit o dată un leu*  i a furat o fată din horă, sper ind lumea de a fugi care  ncotro. De atunci nu s-a mai făcut b lci în Fa   ... A fost un b lci mare, b lci de două țări. Mai înainte se cunoștea bine drumul pe unde veneau Ungurenii de dincolo, pe muntele Călugăru  i pe Vemeșoaia. Ținea o săptă-

m n  acolo sus, în răcoare. Juca lumea  i petrecea în voie. Era  i b lci adevărat, b lci de mărfuri, da' mai cu seamă b lci cu petrecere  i veselie multă, b lci de tineret⁶.

*  n apropierea muntelui Fa a lui sf. Ilie există un munte numit Leu.

LEGENDA BISERICII DIN BOIȘOARA

Se zice că era unu' Marian Ginerică* din Boișoara. Acesta a plecat într-una din zile cu mai mulți oameni din neamul său, printre care era și Antonie Teleabă, să aducă bîrne pentru casă din muntele Marginea-Clăbucet. La re-întoarcere au stat cu boii la adăpat. În timp ce adăpau boii, în izvorul Marginii, au văzut ieșind la suprafață toarta unui cazan de aramă.

S-au apucat cu toții și-au abătut cursul apei. După aceea, au săpat în albia izvorului

pînă ce au dat de cazan. Cazanul era plin cu galbeni. Nu l-au putut lua atunci cu ei în sat, însă pentru a nu fi găsit de altcineva, au dat drumul apei peste el.

A doua zi, Marian Ginerică, împreună cu frații și cumnații săi, a ieșit la munte și a dezgropat cazanul cu galbeni. Ajunși în sat, au dat de știre tuturor că au găsit o comoară. Cu aceasta ei au construit biserica Sf. Treime, care există și astăzi în satul nostru.⁷

* Este întâlnit în documentele vremii sub numele de Marian Mitrescu. Era poreclit Ginerică.

Satul Boișoara — străveche vatră a păstorilor

Biserica din Boișoara ale cărei fresce au un valoros conținut documentar. Este construită între anii 1853—1857

Antonie Teleabă și soția sa Erusalima, ctitori ai bisericii din satul Boișoara, pictați în pronaos, pe peretele dinspre vest, în dreapta, cum intri în biserică

Marian Mitrescu și soția sa, Păuna Mitreasca — ctitori ai bisericii din satul Boișoara, pictați în pronaos, pe peretele dinspre vest, în stînga, cum intri în biserică. Păuna Mitreasca a fost pictată fără piciorul drept, deoarece n-a avut copii. Simbolul acestei vechi credințe ni l-a dezvăluit bătrînul Nicolae Sarafim, 87 ani, Boișoara, 1967.

Frescă (Biserica din Boișoara)

Port popular femeiesc vechi pe Valea Lotrului (Brezoi)
În fotografie: Maria Băra (zică Băroaia), 84 ani, 1970

Frescă (Biserița din Ciunget)

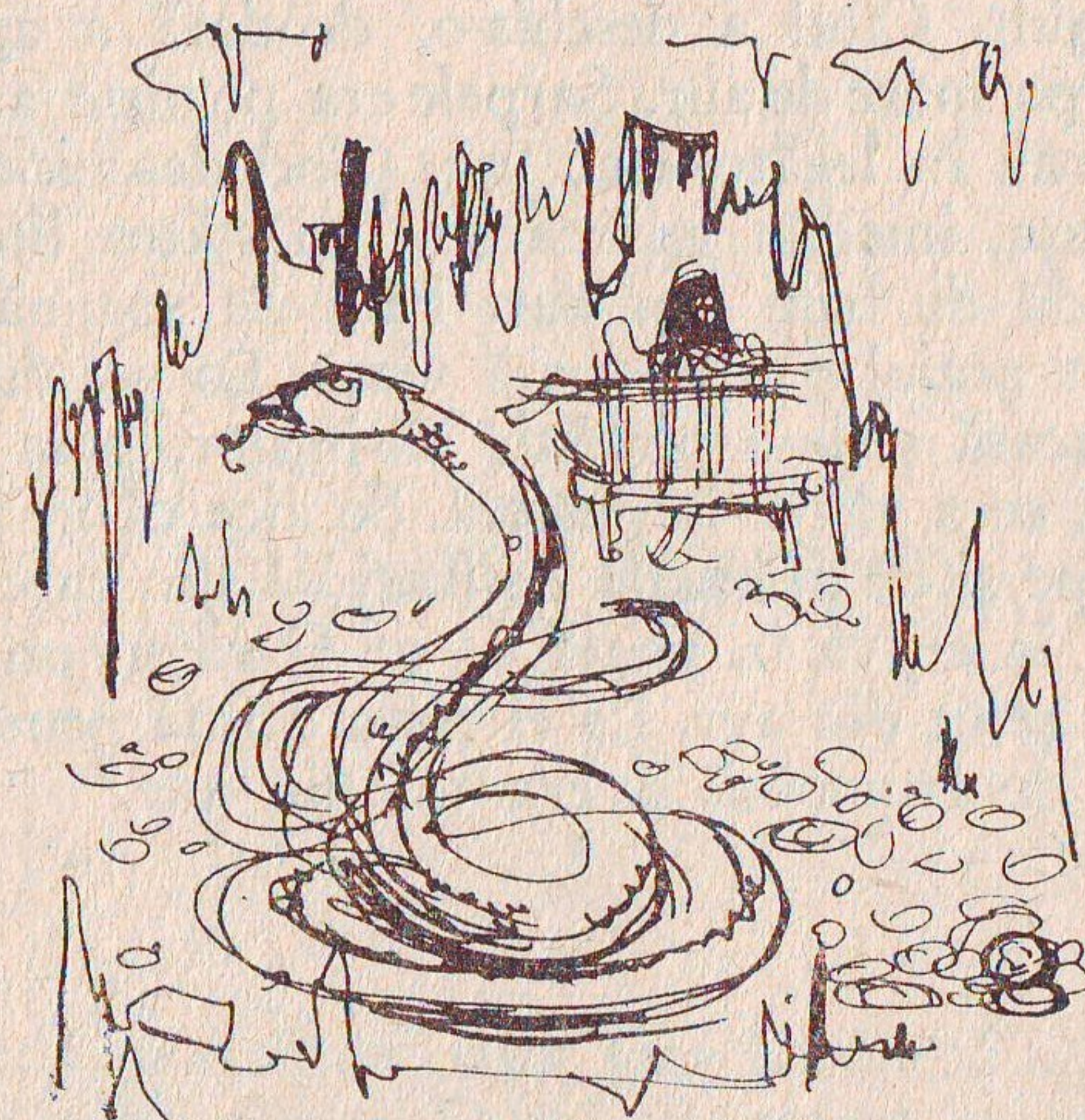
Unele elemente ale vechiului port popular femeiesc din Țara Loviștei sînt întîlnite în frescele
bisericii de la Boișoara și Ciunget
(V. „Cîrpoiul“, modul de învelire a capului cu acesta și formatul mîneilor cămășii).

CULA LUI DECEBAL

Boișoara a fost timp de nouă zile capitala lui Decebal... Învins de vrăjmași, Decebal împăratul s-a tras în munții noștri, unde dușmanii i-au fost pierdut urma. Oastea lui era sfârșită de luptele grele și oamenii noștri, din Boișoara, au îngrijit-o și au hrănit-o, ca oștenii să fie iar gata de luptă... Prinzînd dragoste de boișoreni și văzîndu-i oameni de taină, împăratul i-a întrebat unde să-și îngroape comorile, că, fugind de-acolo din țara lui, și-a luat cu el și comorile...

Sfătuindu-se cu găujănenii, boișorenii au hotărît că loc mai bun și mai ferit ca peștera aflată la locul de împreunare a apelor Găujănilor cu Boișoara nu se mai află. Și acolo ar fi ascuns oștenii împăratului comoara: o fată numai și numai de aur, lucrînd la un război de aur și saci mulți plini cu galbeni. Și, plecînd din Boișoara, Decebal împăratul le-a mulțumit boișorenilor și i-a omenit cu aur și argint. Azi nu mai știe nimeni unde-o mai hi cula lui Decebal.

Dar o fată a lui Duroi, umblînd odată pe aici, pe lîngă moara lui Pancioi a nimerit-o. A deschis ușa tainîtei și-a văzut sticlind și strălucind comoara, dar ușa s-a închis la loc și de atunci nimeni nu mai știe locul.⁸

CULA LUI DUROI (I)

În apropierea drumului dintre Boișoara și Greblești este un loc numit Cula lui Duroi. Se spune că în vremurile de demult era aici o peșteră în care își ascunsese Decebal o parte din comorile sale, pentru a nu fi găsite de romani. Odată, a intrat în această peșteră fata lui Sarafina Diaconeasa din Boișoara. Gura peșterii fiind prea mică, ea a intrat pe brînci, tîrîndu-se vreo cîțiva pași. Dup'aia a putut să meargă în picioare, deoarece peștera se lărgea din ce în ce

mai mult. Când a deschis-o, deodată a apărut un șarpe mare de aur. Șarpele era pe niște arcuri, care erau în legătură cu ușa. Când deschidea cineva ușa, imediat apărea și el și stătea lângă o grămadă de bani din aur. Fata de spaimă și-a pierdut graiul pentru toată viața. Ea s-a dus repede acasă și le-a povestit părinților, prin semne, tot ce a văzut în peșteră. Se zice că în afară de șarpe și de grămada de bani — din care reușise să ia câțiva în poală — ar fi văzut un război de țesut din aur. La el țesea o fată nemaipomenit de frumoasă și era tot din aur.⁹

CULA LUI DUROI (II)

Într-o zi de paști, fata Diconesii a venit să ia fata lui Sîmon Duroi să meargă la comoară. Și s-au luat amîndouă și au venit la ușa comorii. Și fata Diconesii a spus lu fata lui Sîmon să intre ea înainte că vine și ea după ea. Și a mers fata lui Sîmon înainte și fata Diconesii după ea. Și fata lui Sîmon s-a dus pă gang în jos pînă la comoară. Și fata Diconesii cînd a văzut că e întuneric a rămas. I-a fost urît, nu s-a mai dus după ea. Fata lui Sîmon cînd s-a ivit acolo în fața comorii a văzut luminînd ca soarele... A văzut șase grămezi de piatră nestemată și șase grămezi de aur și fată de aur în război țesînd și socală de aur, și vîrtelniță și cloce cu pui de aur, și patru butoaie cu spirt și cu țăvi din una în alta ca să se pritocească spirtul dintr-un butoi în altul, și multe talcîmuri împărătești și un balaur de aramă încolăcit peste toate vistăriile lui Decebal.

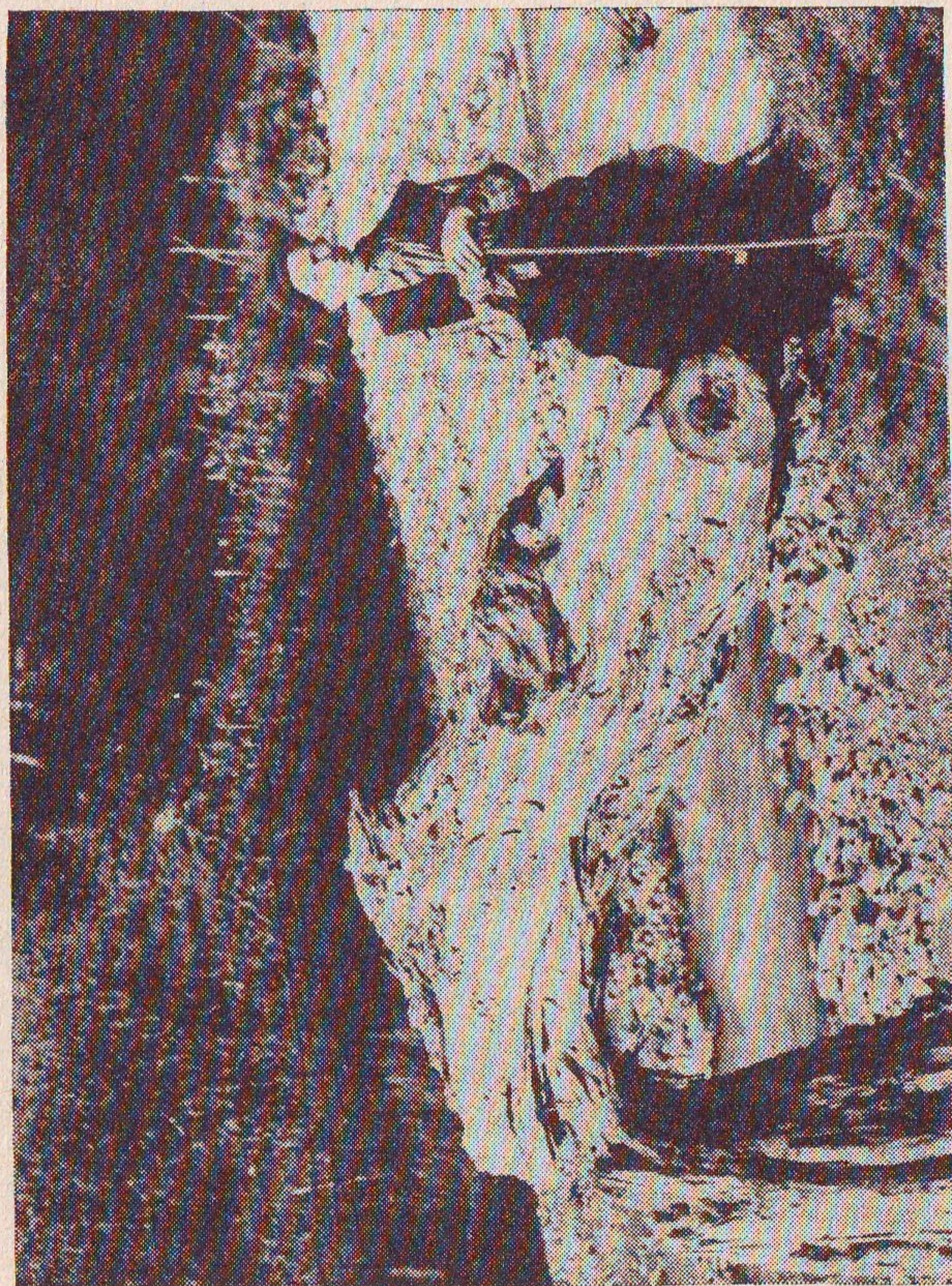
Fata, după ce a privit peste tot, a luat o poală de bani și s-a retras cu spatele îndărăt tot cîte-o țîr', fiindcă a zărit balaurul încolăcit peste tot ce era acolo. Și trăgîndu-se a călcat

pe-o clapă, pe pragul ușii și atunci balaurul s-a ridicat și a mișcat tot și a deschis gura s-o-mbuce. Și atunci a scăpat banii jos în pragul ușii. Și a ieșit cu două ruble de aur în opincă și a venit mută acasă. N-a mai putut vorbi și a povestit lui tat-so, prin arătate, tot ce a văzut acolo. Și a mai trăit șase săptămâni și a murit.

Fata Diconesii a așteptat afară pînă a ieșit fata lui Sîmon Duroi.

Tatăl meu Pătru cu moșu Toma au arat pe deasupra comorii, aici pe gruiu ăsta dintre Valea Boișorii și Valea Găujanilor. Arînd ei, s-a oprit plugu într-o țavă de aramă și au săpat după ea amîndoi și au rupt-o. Aia era răsuflarea peșterii în care era comoara.

Cînd eram eu mic, de nouă-zece ani, mă puteam băga în peșteră pe brînci. Acum abia se mai vede intrarea, fiindcă s-a dărîmat sghiabul.¹⁰

Pătru P. Duroi, 58 ani —
descendent al unei familii
intrată de mult în legen-
dele satului Găujani (co-
muna Boișoara)

— Acolo e comoara, nepoate, sub grui (Pătru P. Duroi)

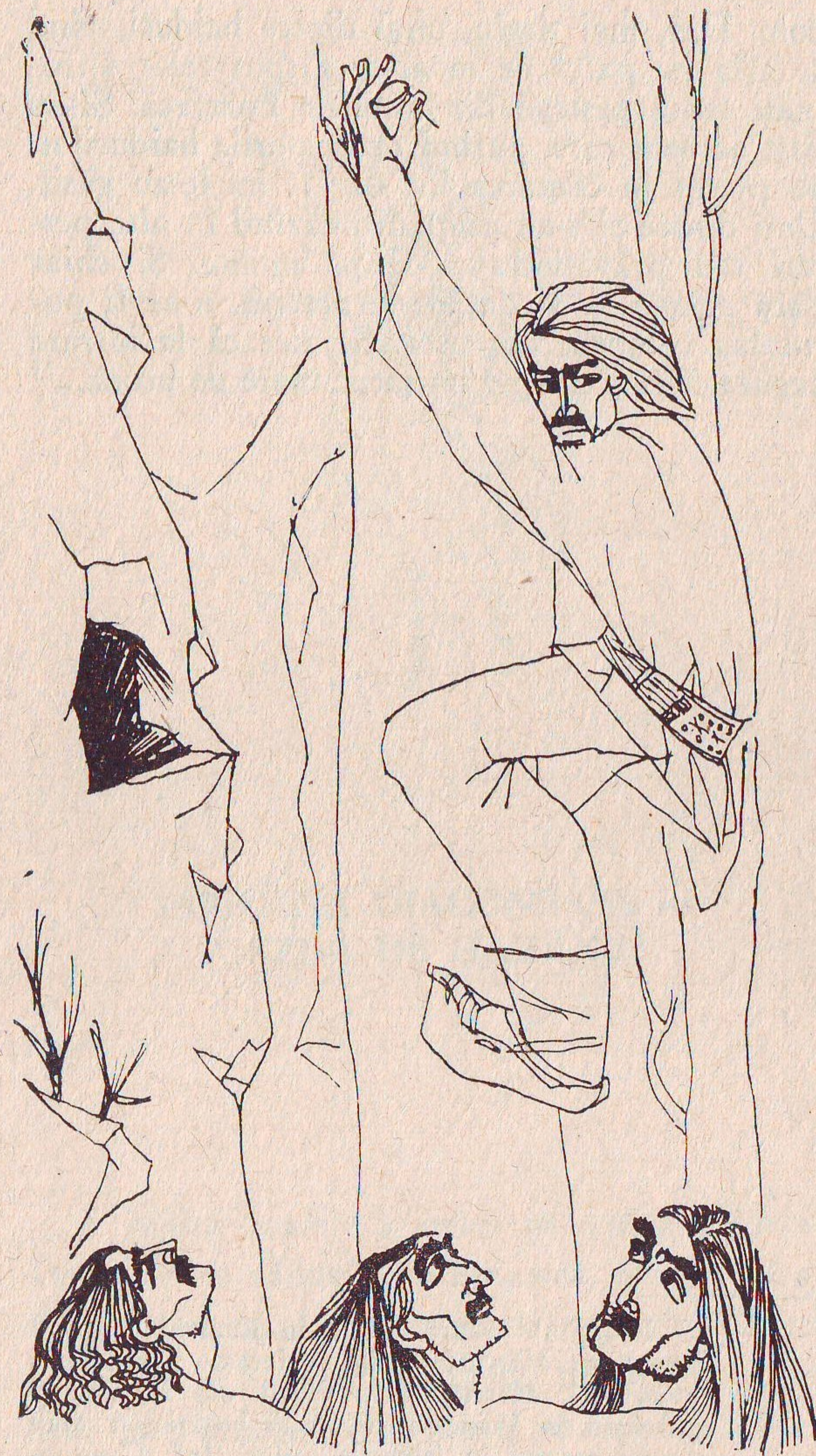
— P-aici se zice că a în-
trat fata lu' Sîmon Duroi
la comoară (Pătru P. Du-
roi)

COMORILE HAIDUCILOR

Pe timpuri, sălășluia prin ascunzișurile muntelui Foarfeca ceata de haiduci a lui Trancă*. De multe ori acești haiduci prădau pe boierii care treceau pe la Streaja, pe poteca îngustă ce șerpuia peste munte; de multe ori puneau mîna pe galbenii adunați pentru împlinirea birului către turci.

Mulți galbeni împărțeau haiducii celor goi și flămânzi, celor neputincioși, dar cei mai mulți îi ascundeau într-o peșteră tainică, situată într-un loc stîncos și la mare înălțime. Peștera avea șiretlicurile ei: ca să fi putut intra în ea, trebuia să te cațări pe un pin înalt. De sute de ori au străbătut haiducii drumul din pin în peșteră și de acolo pe pămînt.

Vremea se scurgea și în peșteră se adunau comori de aur și pietre prețioase. Mulți dintre haiduci îmbătrîniseră și puterile cetei scădeau din ce în ce mai mult. Într-o bună zi s-au adunat cu toții, au intrat în peșteră, au rînduit pentru ultima oară comorile, și-au jurat credință, apoi, coborînd, au tăiat pinul cel înalt, încercînd să șteargă orice urmă a trecerii lor pe a-

colo. Dar, mai târziu, unul dintre haiduci, când se afla pe patul de moarte, a spus celor apropiați taina peșterii din muntele Foarfeca. Și-au fost oameni care, auzind de comorile haiducilor, au plecat în căutarea lor dar... nu le-au găsit. Unii dintre ei s-au prăpădit, căzând în alte peșteri sau prăvălindu-se de pe munte. Și chiar dacă cineva ar fi dat peste peșteră, n-ar fi putut lua comorile așa ușor. Se zice că la intrare veghează zi și noapte un șarpe mare de bronz...¹¹

* Haiducul Trancă stătea în Romani. Era în-
surat cu Mărcuțoia din Voineasa. După ce a
murit el, Mărcuțoia a plecat din Romani și
a venit la Voineasa cu multă bogăție. A adus
banii ascunși în iebîncile cailor (Inf. Constan-
tin Iacob Vangu, 85 ani, Ciunget, 1970).

SARAFINA DIACONEASA — GAZDĂ DE HAIDUCI*

Multă bogăție a strîns pe seama haiduci-
lor o femeie văduvă din Boișoara, numită Sara-
fina Diaconeasa. Ea era gazda cetei de haiduci
a lui Stan. Aceștia jefuiau pe tolvarii din Ar-
deal care veneau peste munți cu mărfuri ca să
le vîndă prin satele Loviștei.

Tolvarii aduceau în tolvele lor opinci, pălării, chimire, curele de încins pentru chimire, bumbac și arnici.

Sarafina Diaconeasa, fiind în legătură cu haiducii, îi ademenea pe tolvari ca să rămână peste noapte la ea. Casa Sarafinei avea patru hodăi. Una dintre ele era însă în așa fel făcută încât nu se putea observa nici din afară și nici dinăuntru. Nu avea nici o fereastră. Nu avea decât o ușă mică, într-unul din pereții interiori ai casei și era tot timpul acoperită cu o zăveadă. În acea chilioară, luminată cu ață în seu de vită, stăteau ascunși haiducii ca nu cumva să dea potera peste ei.

În hodaia din stînga cum intri, erau primiți de fiecare dată tolvarii. Haiducii ieșeau din chilioara lor imediat ce erau anunțați de Sarafina și se duceau, peste tolvari, înarmați pînă-n dinți. După ce-i omorau pe aceștia îi aruncau în pivniță, printr-o tarabă, care era făcută după ușă, special pentru acest lucru.

Mai tîrziu haiducii au fost descoperiți de un rudar care umbla cu linguri de vînzare. Apucîndu-l o dată noaptea în Boișoara și simțindu-se obosit peste măsură, s-a rugat de Sarafina Diaconeasa să-l găzduiască pînă dimineata.

La început Sarafina nici n-a vrut să audă, însă pînă la urmă s-a înduplecat și l-a lăsat să

doarmă pe prispă. Și-a așternut rudarul haina, și-a pus căpătîi traista în care avea lingurile și s-a culcat. După cîteva clipe aude prin curte tropăituri de cai și șoapte din ce în ce mai multe. Venise Stan cu ceata lui. Sarafina Diaconeasa a ieșit repede în întâmpinarea haiducilor și i-a asigurat că nu e nici un pericol.

Urcîndu-se pe prispă, haiducii au și dat cu ochii de rudar.

— Cine este ăsta și ce caută aici? — întrebă Stan — că-l omor!

— Fii liniștit, dragul meu, că e un amărît de călător, îi spune Sarafina Diaconeasa.

Tot timpul cît a stat ea de vorbă cu haiducii, rudarul s-a făcut că doarme adînc. Sforăia de ziceai că a dat în somnul morții.

Haiducii, crezînd că el doarme și că nu i-a simțit, au intrat liniștiți în casă. Rudarul, speriat de cele auzite, și-a luat doar traista și a fugit. Pe unde mergea, pe acolo spunea că la Sarafina Diaconeasa e gazdă de haiduci.

Dimineata de noapte, cînd s-au sculat haiducii, ia-l pe rudar de unde nu e. I-au găsit doar haina. Stan, văzînd că nu e lucru curat cu rudarul, s-a adresat tovarășilor săi:

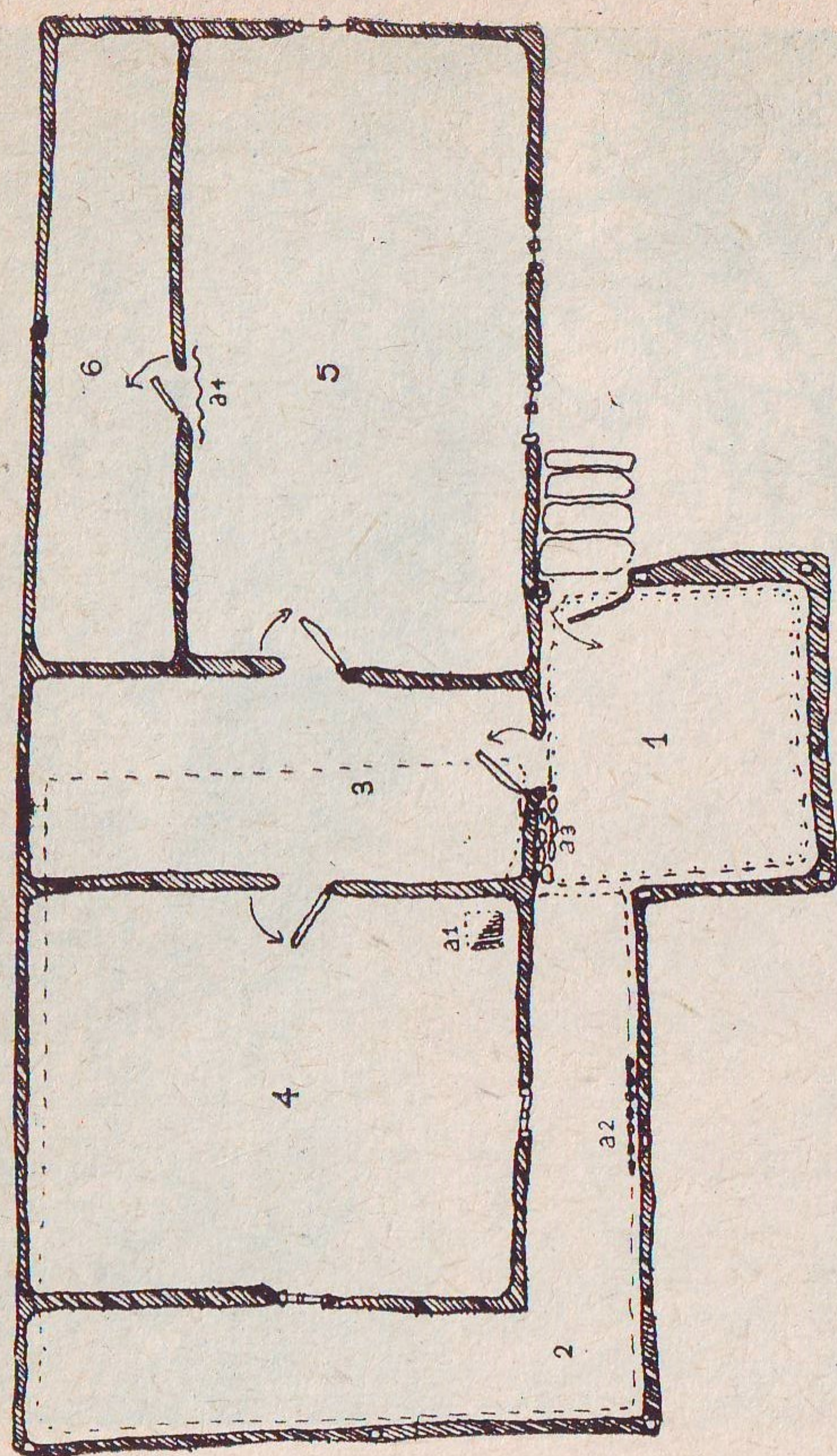
— De-acum în munți, în munți, fraților, că de vom mai întîrzia cu șederea la Sarafina ne vom pierde viața...

Cînd se luminase bine de ziuă, haiducii ajunseseră deja în munți. Din acea zi, au părăsit-o pentru totdeauna pe buna lor gazdă, căci poter'le porniseră pe urmele lor.¹²

* Nicăieri, însă, în toți Carpații, nu putea fi un cuib, pentru haiduci și tâlhari, mai bun decît acel pe care-l da Loviștea: o groapă uriașă plină cu sate, în mijlocul unui masiv orografic larg de 60 km, cu Valea Lotrului, minunată ca ascunzătoare, alături și, în plus, cu nesfîrșit convoi de călători, totdeauna, ziua și noaptea, pe drumul dintre Sibiu și Argeș (Ion Conea, „Țara Loviștei”, pag. 148).

Ruinele casei Serafimei Di-
conea. Acestea se află pe
valea Boișorii, în vecinătă-
tea gospodăriei lui Nicolae
Chirigescu

Planul casei Serafimei Diconeasa (reconstituire ipotetică, după informațiile primite de la Lucica Anicuța, Nicolae N. T. Stoica și Victor Popa, din satul Boișoara)

NOTĂ EXPLICATIVĂ

1. Foișor
2. Prispă
3. Sală
4. Camera în care erau găzduiți și omorâți tolvarii (negustori ambulanti).
5. Camera-dormitor a Serafimei Diconeasa
6. Ascunzătoarea haiducilor

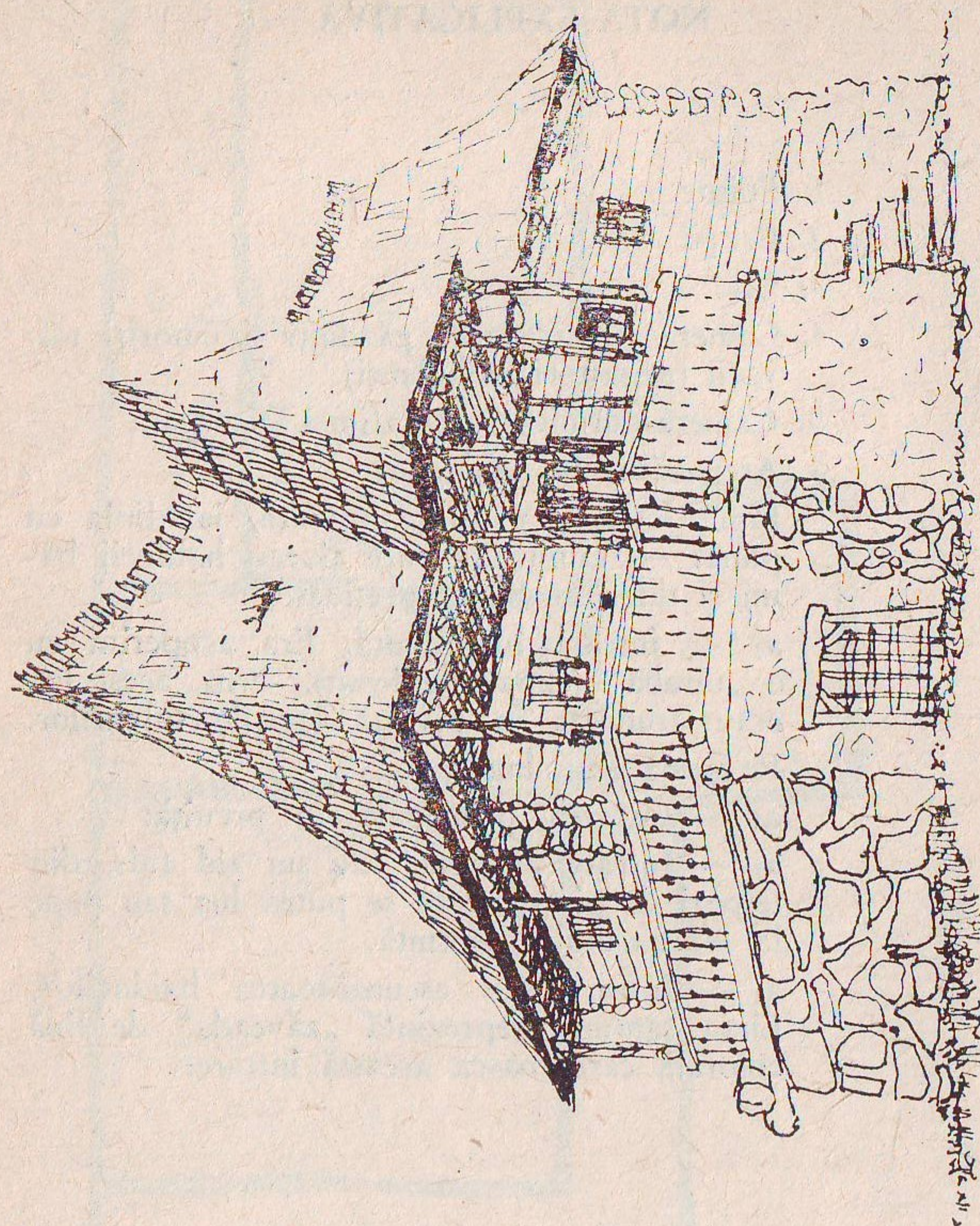
Linia întreruptă indică pivnița, iar linia cu punct — tainița în care țineau haiducii banii și diferite obiecte prețioase.

a₁ — intrare în pivniță. Era acoperită cu o „tarabă” (capac de lemn). Prin acest loc erau aruncate în pivniță leșurile tolvarilor. Pe urmă erau îngropate.

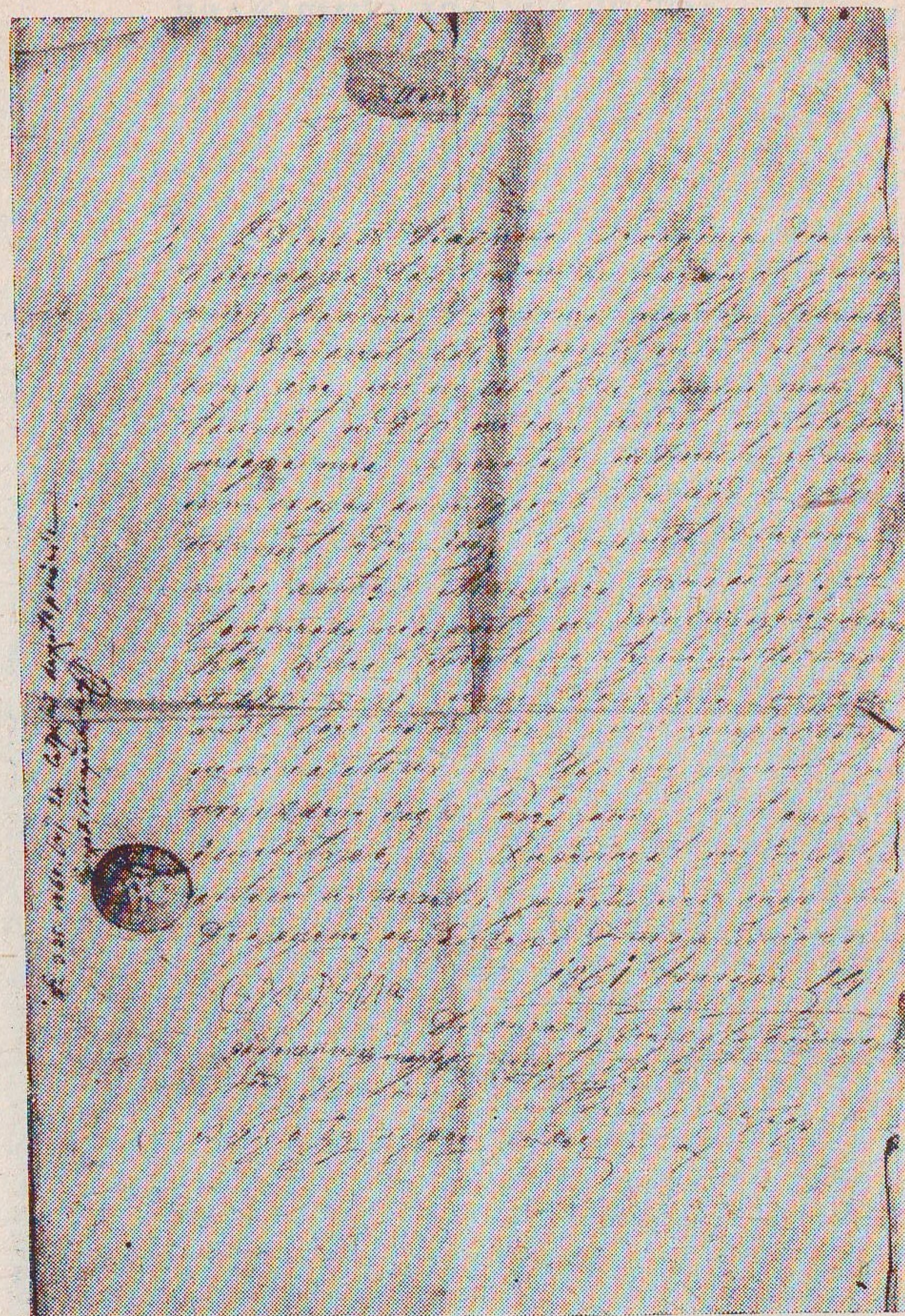
a₂ — Intrarea principală în pivniță.

a₃ — Intrarea secretă. Era un zid fals, din lespezi de piatră, care se putea lua sau pune la loc cu multă ușurință.

a₄ — Intrarea în ascunzătoarea haiducilor. Linia șerpuită reprezintă „zăveada” de lână colorată care masca această intrare.

Casa Serafimei Diconeasa
(reconstituire ipotetică, du-
pă informațiile primite de la
Nicolae Chirigescu și Vic-
tor N. Pepeliganu din sa-
tul Boișoara)

Zapis din ianuarie 1861 care poartă semnătura Serafimei
Diconeasa. Documentul conține date prețioase despre fa-
milia și averea acesteia

(12 aprilie 1872 — Boișoara),

(12 aprilie 1872 — Boișoara),

1. Seratori D. Ioan-Scag a. noi. in
 luna Septembrie la nume nostru Ma-
 gistratului pe Craciunul de la
 Agăbăa / Spu. Alu. Luca mănă-
 cu fapinea Stăpînă. 879 (Sp. 6)

2. ca. kanta juca Dicoins. Scapina (Anu. 1800)
 3. ca. Nadeu Săpota dea } Istăty kőcsiműs
 4. ca. Luca Sotua de }
 5. ca. Luca Sotua de }
 6. ca. Luca Sotua de }
 7. ca. Luca Sotua de }
 8. ca. Luca Sotua de }
 9. ca. Luca Sotua de }
 10. ca. Luca Sotua de }
 11. ca. Luca Sotua de }
 12. ca. Luca Sotua de }
 13. ca. Luca Sotua de }
 14. ca. Luca Sotua de }
 15. ca. Luca Sotua de }
 16. ca. Luca Sotua de }
 17. ca. Luca Sotua de }
 18. ca. Luca Sotua de }
 19. ca. Luca Sotua de }
 20. ca. Luca Sotua de }
 21. ca. Luca Sotua de }
 22. ca. Luca Sotua de }
 23. ca. Luca Sotua de }
 24. ca. Luca Sotua de }
 25. ca. Luca Sotua de }
 26. ca. Luca Sotua de }
 27. ca. Luca Sotua de }
 28. ca. Luca Sotua de }
 29. ca. Luca Sotua de }
 30. ca. Luca Sotua de }
 31. ca. Luca Sotua de }
 32. ca. Luca Sotua de }
 33. ca. Luca Sotua de }
 34. ca. Luca Sotua de }
 35. ca. Luca Sotua de }
 36. ca. Luca Sotua de }
 37. ca. Luca Sotua de }
 38. ca. Luca Sotua de }
 39. ca. Luca Sotua de }
 40. ca. Luca Sotua de }
 41. ca. Luca Sotua de }
 42. ca. Luca Sotua de }
 43. ca. Luca Sotua de }
 44. ca. Luca Sotua de }
 45. ca. Luca Sotua de }
 46. ca. Luca Sotua de }
 47. ca. Luca Sotua de }
 48. ca. Luca Sotua de }
 49. ca. Luca Sotua de }
 50. ca. Luca Sotua de }
 51. ca. Luca Sotua de }
 52. ca. Luca Sotua de }
 53. ca. Luca Sotua de }
 54. ca. Luca Sotua de }
 55. ca. Luca Sotua de }
 56. ca. Luca Sotua de }
 57. ca. Luca Sotua de }
 58. ca. Luca Sotua de }
 59. ca. Luca Sotua de }
 60. ca. Luca Sotua de }
 61. ca. Luca Sotua de }
 62. ca. Luca Sotua de }
 63. ca. Luca Sotua de }
 64. ca. Luca Sotua de }
 65. ca. Luca Sotua de }
 66. ca. Luca Sotua de }
 67. ca. Luca Sotua de }
 68. ca. Luca Sotua de }
 69. ca. Luca Sotua de }
 70. ca. Luca Sotua de }
 71. ca. Luca Sotua de }
 72. ca. Luca Sotua de }
 73. ca. Luca Sotua de }
 74. ca. Luca Sotua de }
 75. ca. Luca Sotua de }
 76. ca. Luca Sotua de }
 77. ca. Luca Sotua de }
 78. ca. Luca Sotua de }
 79. ca. Luca Sotua de }
 80. ca. Luca Sotua de }
 81. ca. Luca Sotua de }
 82. ca. Luca Sotua de }
 83. ca. Luca Sotua de }
 84. ca. Luca Sotua de }
 85. ca. Luca Sotua de }
 86. ca. Luca Sotua de }
 87. ca. Luca Sotua de }
 88. ca. Luca Sotua de }
 89. ca. Luca Sotua de }
 90. ca. Luca Sotua de }
 91. ca. Luca Sotua de }
 92. ca. Luca Sotua de }
 93. ca. Luca Sotua de }
 94. ca. Luca Sotua de }
 95. ca. Luca Sotua de }
 96. ca. Luca Sotua de }
 97. ca. Luca Sotua de }
 98. ca. Luca Sotua de }
 99. ca. Luca Sotua de }
 100. ca. Luca Sotua de }

semnat prin punere de deget de către Marița, fiica Di-
conesei Serafima

1
 2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525

[illegible]

încheiat tot la 12 aprilie 1872 între Marița din Dico-
neasa Serafima și Bunea Teleabă

Nicolae N. T. Stoica, bun cunoscător al unor date din viața vechilor familii din Boișoara. Din „arhiva” sa orală au fost luate cele mai prețioase informații privind familia Diconesei Serafima

LEGENDA PIETREI CU DOUĂSPREZECE CRUCI

În partea de nord a satului Titești, în locul numit Poiana lu' Răget se află o piatră mare pe care sînt încrustate douăsprezece cruci. Se spune din bătrîni, că aceste cruci sînt semne haiducești. Sînt semnele celor 12 haiduci* care au trecut cîndva pe acolo. Haiducii strînseseră din atacurile pe care le dăduseră, șapte poveri de cal de bani din aur. Au îngropat toți banii acolo sus la Poiana lu' Răget, la vreo doisprezece pași distanță de piatra cu douăsprezece cruci, și într-o direcție cunoscută numai de ei. Comoara a fost băgată lîngă o piatră albă ca laptele și cu trei colțuri. Și s-au jurat haiducii că nu vor scoate comoara unii fără alții.

Crucile mai mari de pe piatră reprezintă căpeteniile haiducilor, iar cele mici pe ceilalți haiduci.¹³

* V. Andrei Pandrea, „Medic la Boișoara”, Editura pentru literatură, 1967, pag. 238.

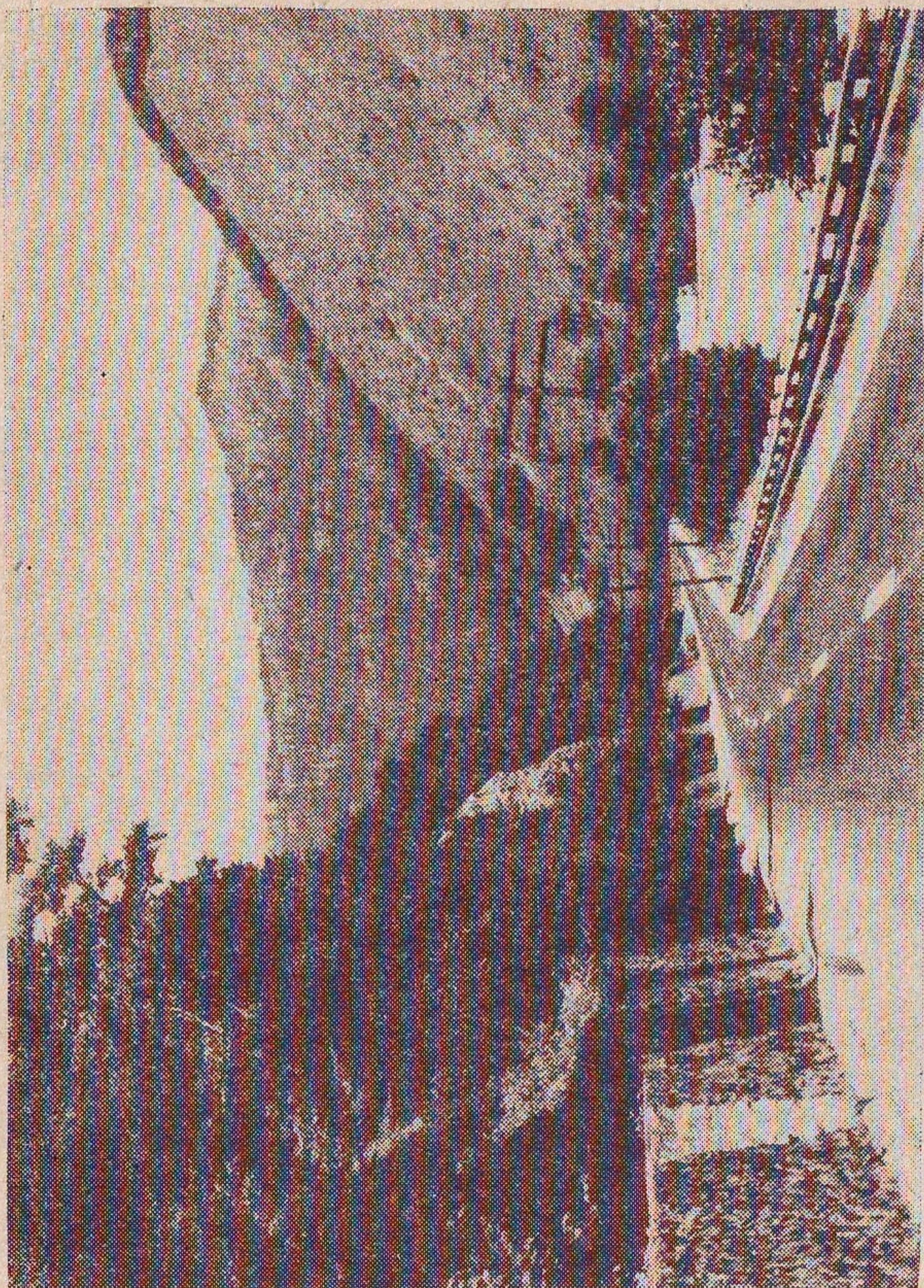

LEGENDA LOCALITĂȚILOR VOINEASA, CIUNGET, MALAIA ȘI BREZOI

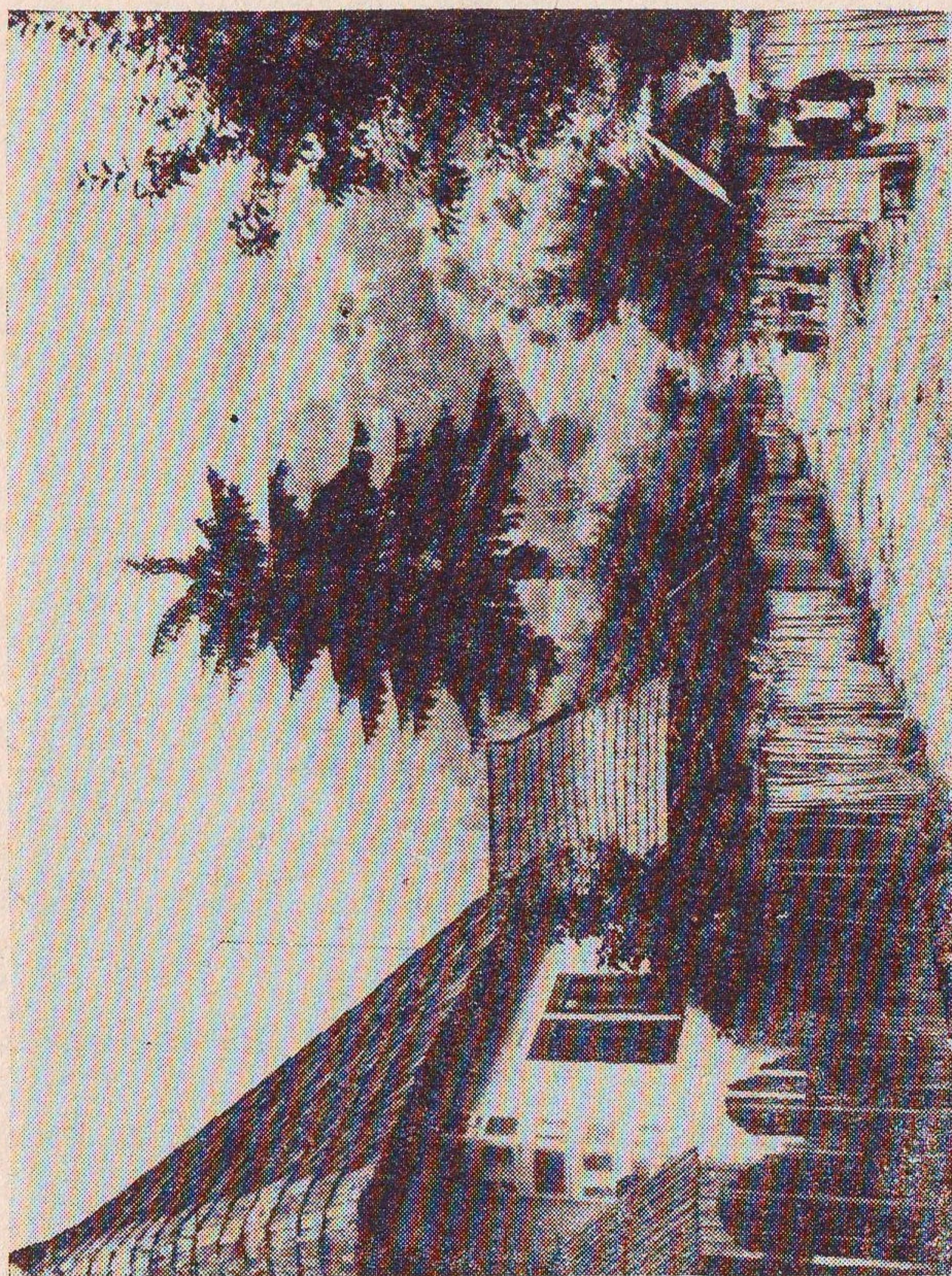
După ce vechilor haiduci li s-a urât cu haiducia, plăcându-le lor mult locurile pe unde au umblat atîta vreme și mai ales plăcându-le apa Lotrului, care e mai bună de băut ca una de izvor, au rămas pentru totdeauna pe aceste plaiuri... Dar n-au rămas toți la un loc, ci s-au împărțit în patru cete mai mici, cu câte un vâtaf peste ei, așezîndu-se în patru locuri. O ceată, care avea în frunte pe Voinea*, s-a așezat unde e Voineasa azi; alta în frunte cu

Ciungu, la Ciunget, în ascunzătoarea de acolo; vâtaful Mălai și cu ai lui s-a așezat în locurile unde e astăzi Mălaia, iar ceata lui Breazu și-a ales podeiul din gura Lotrului, unde e Brezoiul astăzi și acolo a rămas.¹⁴

* Se spune că Voinea ar fi haiducit vreo doisprezece ani pe Valea Pietrei. Fiind urmărit de putere, s-a retras în cele din urmă în muntele Tîrnovu, unde s-a întîlnit cu alți haiduci (Inf. Ștefan Iliescu, 92 ani, Voineasa 1970). S-aude că haiducii ar fi băgat în Piatra Tîrnovului douăsprezece poveri de cal de aur luat de la Maria Tereza (Inf. Constantin Iacob Vangu, 85 ani, Ciunget, 1970).

Valea Lotrului, al cărei trecut este plin de istorie și legende

Vechea vatră a satului Ciunget (vedere parțială)

Grup de case din satul Malaia, de pe malul stîng al
Lotrului

Vedere din Voineasa

LACUL SPURCAT

Legenda spune că în anii cînd s-au abătut turcii asupra țării noastre, ei au înaintat și pe firul Oltului, în sus, ca stolurile de lăcuste. Din înălțimile muntelui Foarfeca, de la Streaja*, s-au ridicat atunci spre cer a năpastă și urgie limbi de foc. Semnele străjerilor au pus degrabă în mișcare locuitorii acestor văi. Și-au pus în spinare sau pe cai, puținul avut și au luat drumul codrilor, mai întîi pe Lotru în sus și apoi pe firul rîulețului Păscoaia. Au părăsit Brezoiul și împrejurimile, mai întîi femeile și copiii și bătrînii. Rămăseseră ca să bage de seamă la mișcările turcilor și să-i întîrzie în înaintarea lor, bărbații cei mai de nădejde, înarmați cu flinte ori cu coase și topoare.

Straniul convoi, mînat din urmă de spaimă, a înaintat cu greu prin hățîșurile codrului pînă la muntele Pietroasa, aproape de Robu. Aici, pe plaiul Pietroasei, și-au făcut vremelnice adăposturi toți cei care apucaseră a fugi din calea mîniei turcilor. Nu departe de locul unde aveau adăposturile, într-un întins

găvan al plaiului, își frământa pînza de apă pînă-n celălalt mal noroios și plin de păpuși, un lac.

Prin aceste părți neprimitoare atunci și vitregite de natură și-au petrecut nevestele, bătrînii și copiii lotrenilor vreme îndelungată, atîta cît, în jos pe văi, cutreierau în cete păgînii.

Și mai spune legenda că mai multe femei la sorocite răstimpuri și-au născut pruncii aici, în creierul munților. Și neavînd lăcaș de închinăciune și nici de cele de trebuință, preotul, care-i însoțise în aceste vremuri de răstărite, a botezat copiii în lacul ce-și mărețea întinsul în găvanul de pe plaiul Pietroasa. De atunci lacul acesta se numește Lacul spurcat, căci din apa lui nu mai poate călătorul să-și astîmpere setea.¹⁵

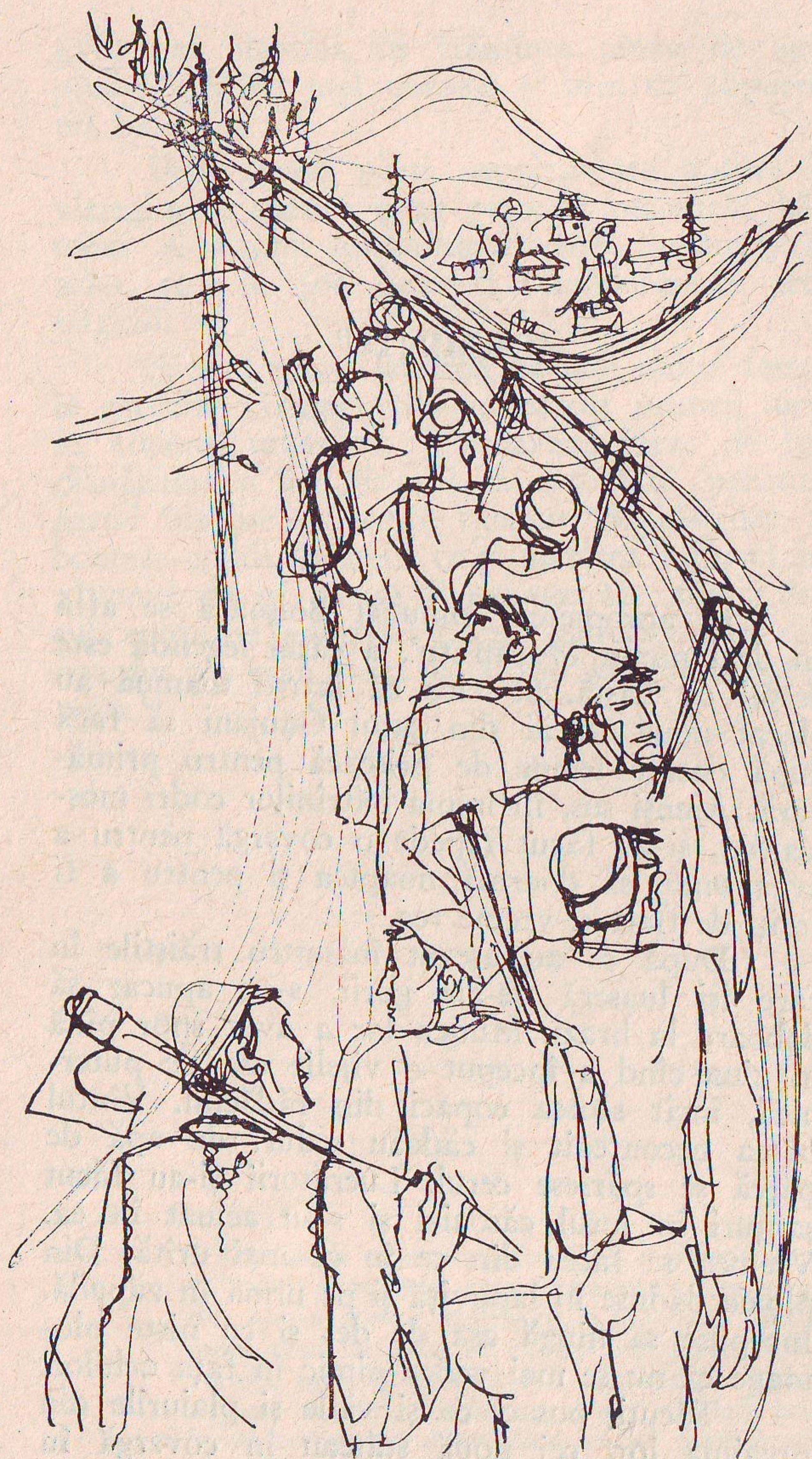
* Toponimia muntelui Foarfeca mai păstrează și astăzi amintirea unor momente importante din istoria acestor meleaguri. La *Streața* (denumirea unui loc aflat pe culmea muntelui) lotreni voinici, ageri și curajoși erau rînduiți să supravegheze drumul Oltului, pentru a semnală prin focuri apropierea dușmanilor plecați după pradă (Inf. Gheorghe Surdu, Brezoi)

MORMÎNTU'

În apropierea comunei Boișoara se află un deal numit Mormîntu', a cărui legendă este destul de tristă. Se zice că într-o toamnă au plecat nouă flăcăi din satul Găujani să facă după datină lemne de priseacă pentru primăvară. Ajunși sus, în inima bătrînilor codri moșnenești, și-au făcut repede o covergă pentru a avea unde să doarmă noaptea și pentru a fi feriți de fiare și vreme rea.

După ce au așezat înăuntru trăistile în care își luaseră de-ale gurii, s-au apucat să doboare la brazi. Munca lor a avut spor pînă în ziua cînd a început o vijelie așa de puternică, încît scotea copaci din rădăcini. Vîntul bătea neconținut și cădeau valuri de apă de parcă se spărsese cerul. Lucrătorii și-au făcut șanțuri în jurul căsoaiei și s-au aciuat în ea. Vremea se făcea din ce în ce mai urîță. Din ploaie dăduse în lapoviță și pe urmă în zăpadă. Începuse să ningă așa de des și cu niște ploaie toage că nu se mai vedea nimic în fața ochilor.

Tăcuți, posaci ca și văile și plaiurile din preajma lor, cei nouă stăteau în covergă în

jurul focului. Când și când mai scoteau câte o vorbă...

— O să fim îngropați de vii aici — spuse flăcăul Sbanghină, poreclit Mormîntu', deoarece era închis la fire și înjura la fiecare pas de mormînt.

— N-am avut noroc fraților... Am pornit cu stîngul înainte, continuă altul.

Toți se încruntă, oftează pînă ce adorm într-un tîrziu cu răceala în suflet...

Ninsese pînă dimineața de aproape un metru și nu era nici un semn de a sta. Frigul începuse să se întetească și el. Dinspre vîgăunile din preajmă urletele haitelor de lupi veneau tot mai aproape și mai aproape. Pînă la urmă jigăniile flămînde au venit pînă la ușa căsoaiei și chelălăiau de ți se făcea părul măciucă-n cap.

Au trecut așa vreo două zile. Lucrătorii nu mai aveau nici un lemn, iar focul a început să pîlpîie rar. De mîncare ar mai fi răbdat ei, ce-ar mai fi răbdat, dar de frig nu era chip.

Pînă la urmă s-au gîndit c-ar fi bine să iese unul din ei, să se ia jigăniile după el, ca să poată aduna ceilalți tîrșuri pentru foc. Era însă greu de hotărît cine să iasă. Pînă la urmă s-a tras la sorți și a căzut beleaua pe bietul Sbanghină.

Sbanghină le-a spus c-ar fi bine să iese tus-nouă în același timp și să se lupte cu fiarele, însă ceilalți n-au fost de acord.

— Decît să dăm cu toții năvală, mai bine să ieșim unu câte unu pînă la sfîrșit, ziseră mai toți.

— Vorba e că trebuie să facem acu' rost de lemne! Altfel înghețăm cu zile.

— Du-te, frate Mormînt, cu Dumnezeu, du-te cît mai departe.

— Și să te zbați cît îi putea și să fugi mereu! Să nu te lași doborît.

— Poate vei avea noroc să te întorci cu bine.

Sbanghină clătină din cap, aruncă o uitătură cruntă spre cei opt, a ceartă și blestem. Ia apoi toporul, deschise ușa sălașului și sbucnește afară, izbind cu furie în stînga și în dreapta, apoi în față, fără să se uite unde dă și de lovește ori nu. Da de frica morții, da să întîrzie pieirea cît mai mult. Abia putea să înainteze prin nămeții de zăpadă. Haita de lupi îl urmărea la fiecare pas. Lighioanele sar să-l atace, însă Sbanghină își adună ultimele puteri și izbește în plin, despicînd capul uneia. Sîngele le-a întăritat și mai rău și numai o minune l-ar mai fi putut scăpa. Trupul nefericitului Sbanghină a devenit în cîteva clipe motivul de încăerare a jivinelor flămînde...

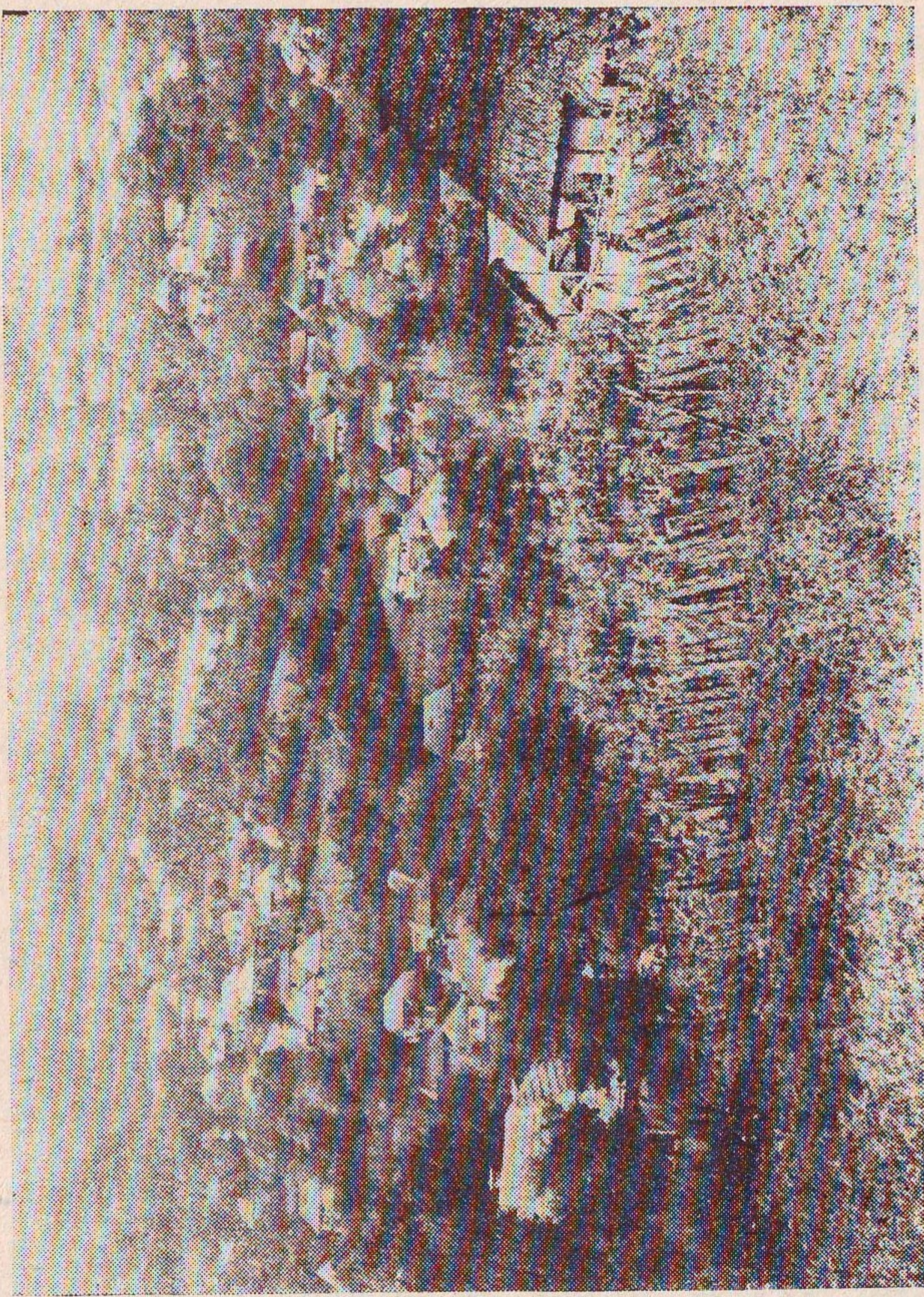
Cei opt ies tiptil din adăpost, își fac cu anevoie cărare, taie crăci multe și mari de brad și se întorc cu ele în spinare, tremurînd de frig dar și de frică.

Au aprins focul și au pus tuciul să facă mămăliga. Erau galbeni de nemîncare, de neodihnă și de groază, iar inimile abia le mai băteau în piept. Tot felul de arătări le umblau prin minte, le sfîșiau inimile.

Zăpada acoperise definitiv căsoaia. Înăuntru era întuneric beznă. De atîta povară căzută peste el, acoperișul își îndoi scoarțele de brad ce-l învăluiau. Un trosnet scurt de cosoroabă, urmat d'un pîrîit lung de căpriori, un răbufnet înfundat, un vaiet pierdut și apoi... tăcere.

De sub morman a început să iese puțin fum. S-au aprins de la jarul din vatră, ramurile de brad și au ars cu ele și leșurile strivite, luînd foc și pădurea toată-n jur.

De atunci, dealul acesta pleșuv s-a numit Mormîntu' și că a murit acolo fratele Mormîntu și că și-au găsit năprasnic sfîrșit cei opt tovarăși ai săi. Oamenii zic că cele opt izvoare care țîșnesc din coastele lui sînt sufletele celor zdrobiți de covergă, îngropați sub ea.¹⁶

Găujani — unul din satele
care alcătuiesc inima Lo-
viștei

În ultimul plan,
în spatele satu-
lui Găujani, (în
stînga) se află
dealul Mormîntu'

POIANA LUI IOSOV

În Boișoara a fost unu' Iosov al Ilinii. Într-o iarnă el s-a dus să-și taie lemne de foc. A găsit într-o poiană un fag mare aplecat, care avea două giumînări. S-a urcat în el și a început să taie la o giumînare. Când giumînarea se mai ținea din puțin a început s-o împingă

cu toporul, dar a alunecat și a căzut. A venit giumînarea peste el și l-a omorât.

De atunci toată lumea i-a zis acelui loc Poiana lui Iosov.¹⁷

CÎND SATUL DRĂGĂNEȘTI A FOST BÎNTUIT DE CIUMĂ

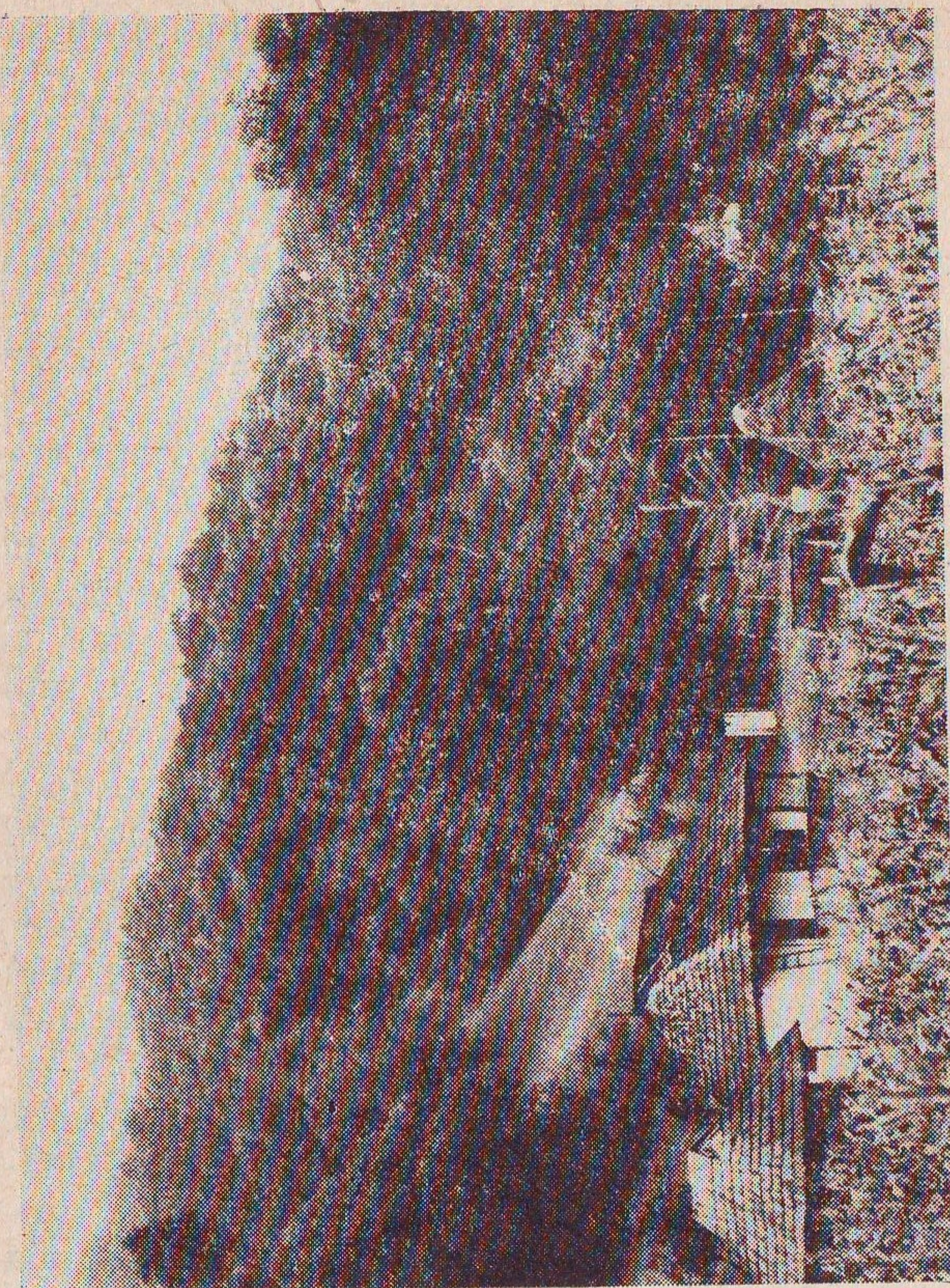
Într-o duminică dimineața, zi de Paști, cînd ieșiseră oamenii de la biserică și se întorceau pe la casele lor, a apărut pe cărarea ce cobora dinspre munte, o namilă de urs, venind agale și fără să-i pese de cumplita zarvă a cîinilor. Cu toată larma iscată, gadina* își vedea mai departe de drum. S-au repezit atunci cîtiva gospodari în gardurile din apropiere și au smuls niște pari mai potriviți, apoi au izbit cu toată nădejdea. Lovit de unii dintr-o parte,

hăituit din alta, ursul și-a arătat mai întîi cu mînie colții, urlînd. A încercat s-o ia apoi spre pădure, dar încolțit și-a dat sufletul sub păliturile înverșunate ale sătenilor. Aceștia, după ce i-au mai cărat cîteva, spre a fi siguri că nu mai mișcă, vîzîndu-l costeliv și cu blana numai petice, l-au tîrît ceva mai departe de drum, lăsîndu-l acolo și ducîndu-se în treaba lor.

Trei zile mai tîrziu, cînd oamenii aproape că uitaseră întîmplarea și numai duhoarea grea ce venea din susul satului le amintea de ursul mort, s-a abătut asupra așezării lor cumplita molimă — ciuma. Prea tîrziu și-au dat ei seama că jivina venise în sat, alungată de răul ce omăcina înăuntru.

Și-au început a muri oamenii, mai întîi cîtiva pe zi, apoi cu zecile. În cîteva săptămîni moartea secerase jumătate din sat: și tineri, și bătrîni, și femei și copii, fără osebire. Cumplita privesc bîgase groaza în cei care mai erau încă sănătoși și care mai nădăjduiau încă să scape cu viață.

Într-una din aceste zile pline de spaimă, unul dintre bătrîni veni cu ideea ca cei sănătoși să plece cu plutele în josul Oltului, singura ieșire prin care puteau scăpa de molima ce-i împrăștia vîzînd cu ochii. În cea mai mare grabă sătenii tăiau arini, făceau plute fie din bîrnele caselor pe care le dărimau, fie din copacii tăiați. Întreaga vale era cuprinsă de zgomotul loviturilor de securi. Pe plutele legate în repezeală, oamenii și-au așezat gospodăriile și-au pornit la vale pe firul Oltului. La asfințitul soarelui satul era pustiu. Ruinele caselor stricate și biserica părăsită din vîrfurile dealului rămăseseră singurele urme ale așezării liniștite de altă dată.

Gospodărie din satul Dră-
gănești

După două zile de mers, sleiți de puteri, fugarii au tras plutele într-o luncă ce se întindea în stînga Oltului. Aici își așază fiecare bruma de gospodărie care reușise s-o aducă cu prețul atîtor primejdii, pe plute.

Satul nou întemeiat, l-au botezat Drăgănești (Drăgăneștii de Olt — N.R.), în amintirea celui pe care-l părăsiseră cu atîta grabă și jale.¹⁸

Gadină, gadine, s.f. — jivină

LEGENDA PRIMULUI CLOPOT AL MĂNĂSTIRII COZIA *

Era în toamna anului în care Mircea Voevod terminase de clădit mănăstirea Cozia. Călugării primiră din partea bunului domn moșii pentru frumoasa mănăstire. Dar ei se rugară lingușitori pentru mărirea moșiei încât domnul, fiind un bun credincios și văzînd cum se tînguiau, le spusese ca moșia lor să se întindă atîta cît se va auzi clopotul ce urma să fie turnat și așezat în clopotnița mănăstirii.

Călugării comandară un clopot uriaș. Turnat gata, acesta cu greu a fost adus într-un car tras de șase perechi de boi voinici. Ultimul pas pe care l-au făcut căruțașii, venind dinspre Țara Ardealului, a fost nu departe de Cozia la vărsarea Lotrului în Olt. Moșnenii de prin aceste locuri, aflînd vestea, au venit să-l vadă.

Spre un grup de oameni mai în vîrstă, un unchiaș pirpiriu se apropie tăcut și îngîndurat.

— Fraților, acest clopot nu-i făcut pentru ca la bătăile lui să ne-nchinăm.

Toți se uitară nedumeriți la el.

— Da, da, — continuă el — cînd va bate ăsta, sunetul lui ne va lovi ca un bici. Dacă vîntul nu va bate dinspre izvoarele Lotrului, ca să ne apere de vuietul lui, apoi vă spun eu că vom pupa tălpile călugărilor și nu ne vom mai chema moșneni.

Oamenii tresăriră. Abia acum își dădeau seama că moșul are dreptate.

— ăsta-i clopotul lăcomiei, zise careva.

— De făcut nu mai e nimic, continuă moșneagul, decît să facem o jalbă la Domnie și să spunem că neam de neamul nostru moșneni am fost și nu vom intra în moșia Coziei orice s-ar întîmpla !

— Credeți că jalba ne va scăpa de belea? — întrebă un altul.

Oamenii se uitară la unchiaș, unchiașul se uită la clopot, apoi la tovarășii săi.

— Numai cu o minune ne mai putem scăpa, mai adăugă moșul, plecînd încet, la fel de tăcut și îngîndurat cum venise.

În fața mănăstirii toți călugării îmbrăcați cu sutane lungi și potcapetele pe cap ieșiră în frunte cu starețul să vadă clopotul mult așteptat.

Conducătorul convoiului, îmbrăcat cu o haină de pănură, încălțat cu opinci, iar după gîtu-i atîrnîndu-i o traistă cu baieră, se apropie de stareț, îi sărută mîna și-i zise smerit:

— Sfinția-ta, clopotul e adus fără stricăciuni. Aș ruga pe sfinția-voastră să-mi ierte îndrăzneala, dar oamenii se grăbesc să plece și m-au trimis pe mine să cer plata.

Starețul îl privi cu ochii săi lucii și-l măsură din cap pînă-n picioare.

— Cum crezi că mănăstirea care abia s-a zămislit poate plăti atîta bănet? Oamenii să fie mulțumiți că vor fi amintiți în slujbă pentru ajutorul lor.

— Da, sfinția-ta, oamenii au fost tocmiți cu bani, nu cu vorbe și...

— Nu ți-e rușine să vorbești așa cu un trimis al Domnului, care se chinuiește pentru ticăloșiile voastre? De unde ești de fel, de vorbești cu atîta îndrăzneală?

Căruțașii se apropiară la sfada și strigătele starețului. Văzînd că nu le dă nimic pentru munca lor, se uitară întrebători la șeful convoiului. Acesta privi la tovarășii săi, făcu un pas către stareț și-i zise apăsător:

— Mă numesc Ion Ciurea și sînt moșnean din Brezoi. Nu am nevoie de banii tăi pentru mine, ci pentru oamenii ăștia care s-au trudit alături de boi să vă scoată clopotul la deal. Fie ca el să nu dăinuiască mult atîrnat în clopotniță!...

Starețul rămase înmărmurit de îndrăzneala lotreanului. Acesta se suci însă pe călcîie și dintr-o săritură sprintenă, fu călare. Se îndreptă apoi în trap ușor pe firul Oltului în sus.

Tîrziu se dezmeticiră și călugării și izbucniră în blesteme și amenințări. Ion Ciurea însă nu mai auzea.

Clopotul rămase în căruță, oamenii dejugară boii și plecară și ei necăjiți de răspunsul starețului.

În zilele ce urmară, dulgherii lucrară clopotnița. După o săptămînă, ea fu gata. Urma să fie ridicat clopotul, lucru greu, la care călugării chemară multe brațe în sprijin.

Era o zi însorită. Oltul curgea domol nu departe de locul lucrării. După o zi de muncă încordată, clopotul nu putu fi pus decît pe butucii aflați dedesubtul locului unde urma să fie agățat. A doua zi, dimineata, oamenii veniră fără tragere de inimă. Știau că lucrează degeaba, ba urmau să fie și sub stăpînirea călugărilor. După opinteli zdravene, spre amiază, clopotul fu ridicat pînă la grindă. Urma să se bată pana groasă de fier și să fie stricată schela de butuci de dedesubtul lui, să-l lase atîrnat.

După odihnă oamenii se apucară iar de lucru. Veni și starețul cu toți călugării.

Meșterul dulgher se apropie de el și-i zise:

— Sfinția-ta, clopotul e prea mare, și după ce-i vom scoate schela, mi-e frică să nu se rupă clopotnița.

— Nu se va rupe, prostule, căci îl ridicăm pentru slava lui Dumnezeu. Hai, dați-i zor!

Meșterul își strînse oamenii și le spuse:

— Oameni buni, clopotul e greu, și dacă veți vedea că nu ține clopotnița, lăsați orice și fugiți. Dacă va cădea, face prăpăd mare în calea lui.

Un murmur de aprobare se ivi printre oameni.

— Nu vi-i frică de Dumnezeu, ticăloșilor, să-l lăsați să cadă? Să-l sprijiniți cu spinarea voastră! Să cadă pe voi, dar să nu-l lăsați. Cum credeți voi că vom fixa hotarele mănăstirii dacă va cădea? — zise starețul îndreptîndu-se spre oameni, strigînd și dînd din mîini.

— Apucați-vă de lucru și nu uitați ce v-am spus, zise meșterul oamenilor săi.

Aceștia se apucară de treabă. Prinseră toarta clopotului de grinzile groase de stejar, apoi începură să strice schela. Se apropiau cu teamă de clopotniță. Meșterul se dădu lîngă punctul slab al schelei și cu toporul începu s-o strice. După multe bocănituri aceasta se prăbuși. Clopotnița se clătină și pîrîi...

Oamenii lăsară schelele și fugiră. Starețul privea cu pumnii la gură și se ruga să nu cadă.

— Să vie meșterul la mine! — strigă starețul.

Meșterul veni și-i zise:

— Sfinția-ta, clopotnița nu va ține mult...

— Taci și nu vorbi cu păcat — se răsti la el starețul. Azi e sîmbătă și mîine vom trage clopotul. Voi trimite în toate satele din împrejurimi cîte un călugăr. Dacă se vor auzi bătăile clopotului în acel sat, apoi acela va intra în stăpînirea mea și a moșiei mănăstirii cu toate pămînturile lui.

Veni și seara. Călugării intraseră deja în satele vecine. O dată cu ivirea zorilor, oamenii din satele Loviștei se sculară și așteptau acum să audă clopotul. Știau că de sunetul lui atîrnă libertatea lor.

După slujbă starețul veni cu tot alaiul de călugări și slugi lîngă clopot. Îl stropiră cu aiazmă, îl ocoliră cîntînd, ținînd în frunte prapurele.

Cu ochii lucioși și mîinile tremurînde, starețul apucă frînghia clopotului și trase. Clopotul nici nu se clinti. Strigă atunci la călugări:

— Veniți, fraților, și trageți și voi. Nu vă e rușine să mă lăsați singur, bătrîn cum sînt?

Vreo zece-cincisprezece călugări se repeziră și traseră de frînghii.

Clopotul se mișcă, însă nu deajuns ca să bată. O dată cu clopotul se mișcă însă și șelăria. Pîrîi îndelung. Călugării fugiră care încotro.

— Trageți, trageți... zicea starețul, privind cu ochii holbați, dînd din mîini și strigînd. Călugării se opintiră iar tare. Un dăngănit puternic ce-i asurzi pe toți, izbucni de sub pălăria clopotului. Urmă o a doua bătaie și mai puternică, după care un pîrîit puternic și trosnituri grozave îi puse pe toți pe fugă. Clopotul

și clopotnița se prăbușiră vuind. Săreau tănări și scînduri. Uriașul clopot se rostogoli, lovindu-se de toți bolovanii.

— Se duce în Olt!... Se duce în Olt!...

Oamenii se repeziră în frunte cu starețul care striga ca un nebun.

Clopotul se izbi de un bolovan și după un salt înalt se prăbuși în apele tulburi ale Oltului. Stropi mari săriră în lături, apoi apa acoperi totul.

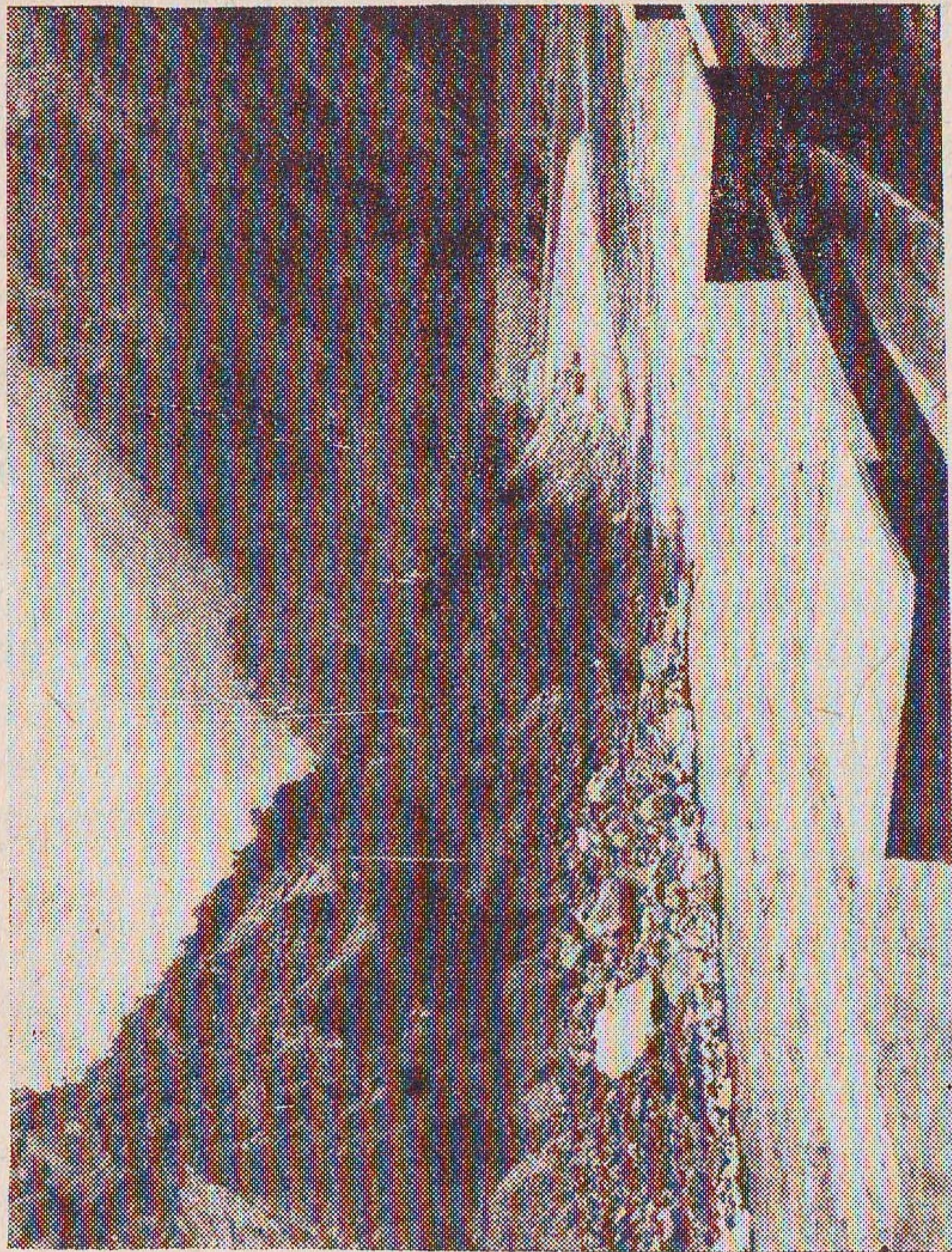
Oltul își urma nepăsător drumul său de veacuri. Călugării și starețul se văicăreau pe mal cu mîinile pe cap. Mormăiau în neștire:

— Clopotul... clopotul nostru.

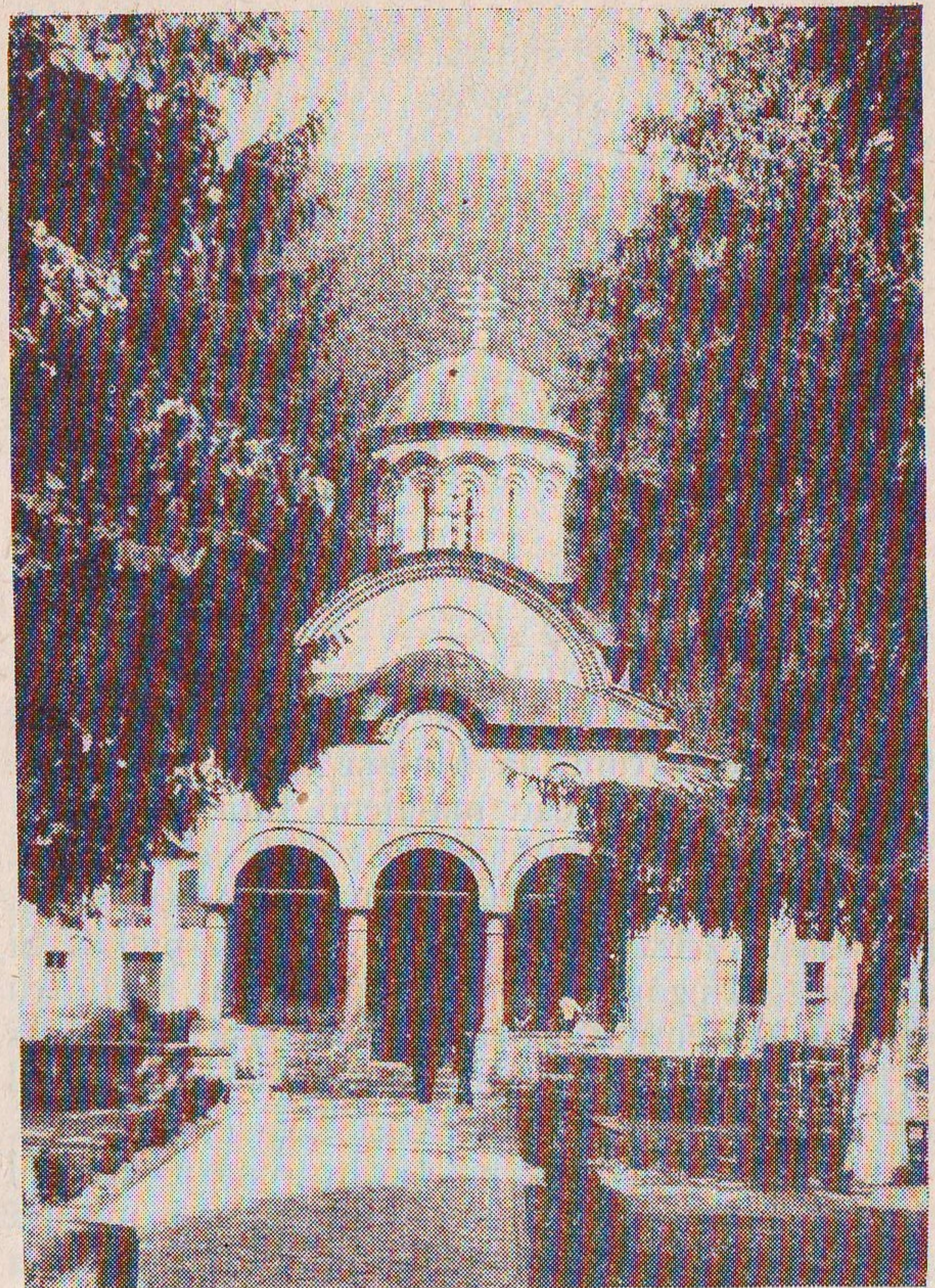
De atunci primul clopot al Coziei n-a mai putut fi scos din Olt, pierzîndu-i-se urma pentru totdeauna.¹⁹

* O variantă a acestei legende pretinde că ar fi căzut în Olt, în vremuri de demult, un clopot colosal destinat Episcopiei din Rîmnic sau Mănăstirii Curtea de Argeș, care de veacuri stă îngropat în valurile clocotinde ale râului (C. Alessandrescu, Dicționar geografic al județului Vîlcea, pag. 96, București, 1893).

De la Cornetu, Oltul curge formînd o mulțime de cotituri printre niște stînci înalte și sălbătice. În acest spațiu se află cel mai greu pasagiu al drumului ce duce la Sibiu, numit *la Clopot* (C. Alessandrescu, Dicționar geografic al județului Vîlcea, pag. 96, București 1893).

La Clopot. În legătură cu denumirea acestui loc circulează următoarea legendă: Pe timpuri, călugării mănăstirii Cozia au vrut să ridice pe munte un clopot mare pentru a se auzi sunetul lui cât mai departe. Voi au să-și întindă stăpânirea până unde se auzea sunetul lui... S-au dus călugării la Bivolari, au luat șase perechi de bivoli și au transportat clopotul pe un târș până aproape de vârful muntelui. Tot smucind bivoli dintr-o parte într-alta, căci era tare greu de urcat, s-a rupt târșul și clopotul s-a prăvălit în Olt. (Inf. Ion Bulbucel. 31 ani, Călimănești, 1970).

Mănăstirea Cozia — unul din cele mai vechi monumente arhitectonice românești care s-au păstrat în întregime. Este situată pe Valea Oltului în apropiere de stațiunea balneară Călimănești. A fost construită în parte de Radu Basarab și terminată, către anul 1386, de Mircea cel Bătrîn

PODUL CĂLUGĂRULUI

Se zice că odată un călugăr al mănăstirii Cozia a fost trimis la Malaia ca să ia obligațiile pe care le aveau mălăienii față de mănăstire. A ajuns acolo într-o zi de sărbătoare. Când l-au văzut mălăienii au pus mîna pe el, l-au bătut zdravăn și i-au rupt și-un picior. Și a plecat călugărul așa cu picioru' tîrîș pe Lotru în jos, blestemînd la fiecare pas. I-a blestemat să se aleagă praful de toți, neam de neamul lor...

A mai coborît pe Lotru pînă-n dreptul satului Luncani*. Acolo l-a întîlnit o mătușă și l-a luat la ea acasă pentru a-i da îngrijirea necesară. Mătușa avea casa pe un pod, mult mai sus de vatra satului.

Au început dup'aia ploile și a venit Lotru mare și vreo trei luni de zile n-au putut coborî

* Dăm mai jos un document care dovedește că a existat acest sat pe Valea Lotrului:

1661 (7169), iunie, 6

Onufrie monahul din satul Luncani și cu fiul său Stoian dau zapis egumenului Efrem al Coziei că închină partea lor de moșie din

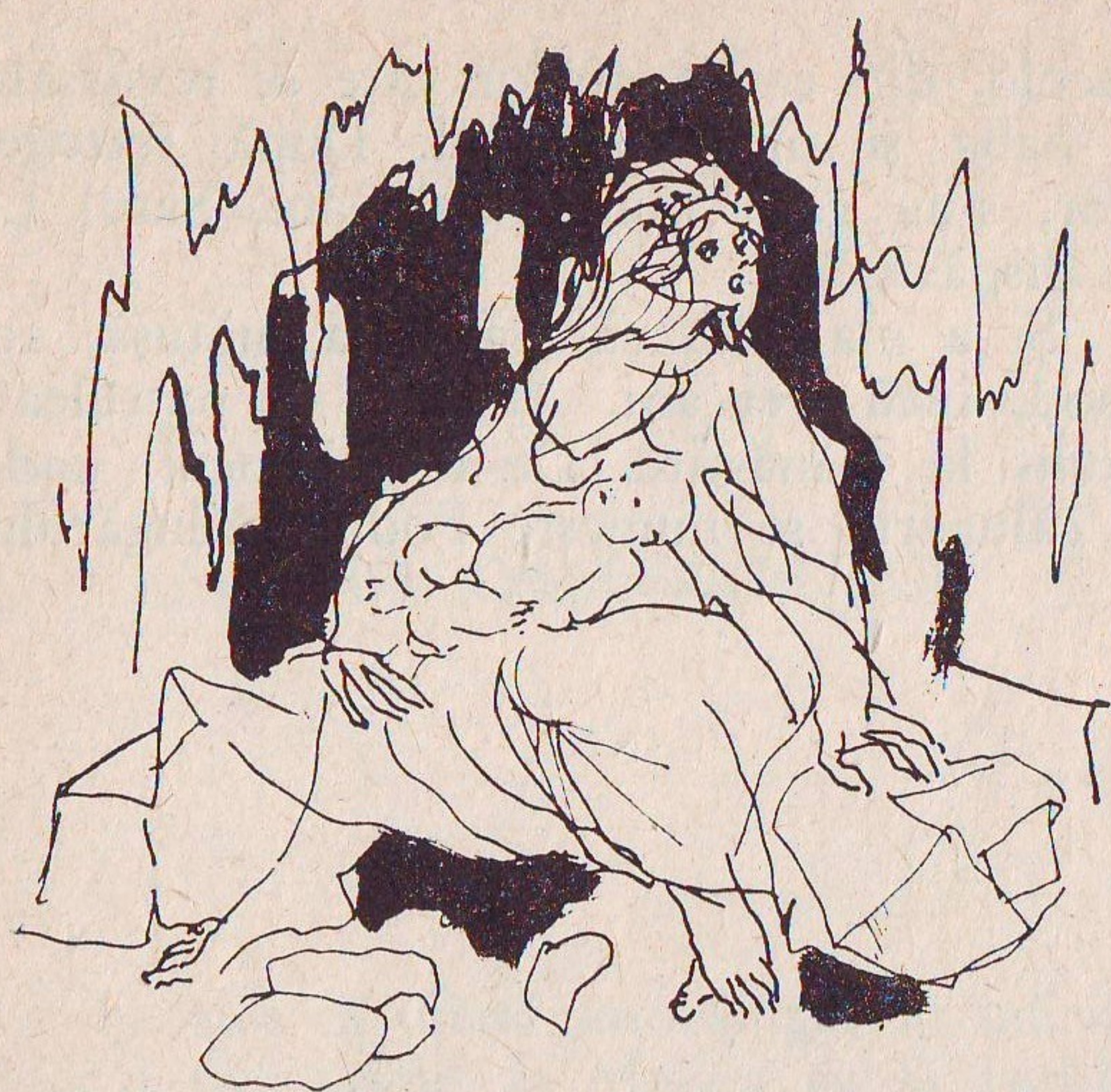
de acolo, din cauza apelor care se revărsaseră, nici baba și nici călugărul. După retragerea apelor, s-au găsit numai bolovani. Satul Luncani dispăruse.

Și a mai stat călugărul la mătușă, acolo în pod, încă trei ani. Abia în al patrulea an a ajuns la mănăstire. De-atunci locul unde a stat călugărul se numește Podul Călugărului.¹⁹

Luncani și din văile cu pește „însă din Valea Văsilatului, dăn bătaia peștilor al nouălea pește să fie al mănăstirii și din Valea Păscoaie, iar al nouălea pește și din Valea lui Stan, iar al nouălea pește pentru că au fost partea mea: deci să aibă sfînta mănăstire a căuta și a lua ver den pește, ver den păsări ce să cuprindă pre acest hotar“. Să se pomenească Mărturii „părintele vlădica chir Ignatie și post preda Dolofan și Ivan frate-său ot Stoenesti și Ivașco log ot Berislăvești, Nicula ot Călimănești, Vitan din Băiași și Martin din Pitești, Dragomir spăt. ot Copăceni și Sava monav“.

A.S. București. Condica Brîncovenească, nr. 265, fila 292. Revista Istorică Română 1943/vol. XIII, fasc. II.

După informațiile adunate din teren se presupune că satul Luncani ar fi fost situat undeva, între Păscoaia și Vasilatu.

ACOLO UNDE EXISTĂ ASTĂZI SCHITUL CORNET

Pe timpul când în aceste locuri mișunau turcii, doi boieri cu soțiile lor și-au luat pungile cu bani și au apucat poteca munților. După zile de oboseală, flămânzi și cu hainele zdrențuite, au ajuns în fața unei peșteri din munții Priboiului, ce putea să-i adăpostească pe toți de primejdie. Dar, norocul boierilor n-a fost prea mare. Fugind de turci, au dat peste hoți. Mai bine zis hoții au dat peste ei. Doi lotri* ce treceau pe acolo călare, au zărit pe

unul din boieri, adunînd vreascuri. Urmărindu-l i-a descoperit pe toți. De spaimă, cele două femei au luat-o la fugă pe coastă la vale. Una dintre ele fiind aproape să nască, n-a putut să-și continue drumul și s-a ascuns într-o peșteră. Cealaltă a fugit mai departe, pierzîndu-i-se urma.

Boierii și lotrii s-au luptat pînă ce a fost răpus cîte unul din fiecare. Boierul rămas în viață a fugit. Hoțul, furios de moartea tovarășului său, dornic de a se răzbuna, a început să-l caute prin pădure. După cîteva ceasuri, hoțul mai furios, a dat peste soția boierului, care-și strîngea în brațe copilul abia născut.

Speriat, căutînd cu ochii cînd într-o parte, cînd într-alta, tresărind și întorcîndu-se la fiecare foșnet, boierul a reușit să găsească peștera în care se ascunsese soția sa. Dar bucuria lui a fost înlocuită într-o clipă de o disperare nemărginită, la descoperirea aceluia groaznic tablou...

Coborînd din munte, îndurerat peste poate de moartea nevastei și a copilului, boierul a construit, cu banii pe care-i avea la el, o bisericuță** din lemn chiar pe locul unde există astăzi Schitul Cornet.²¹

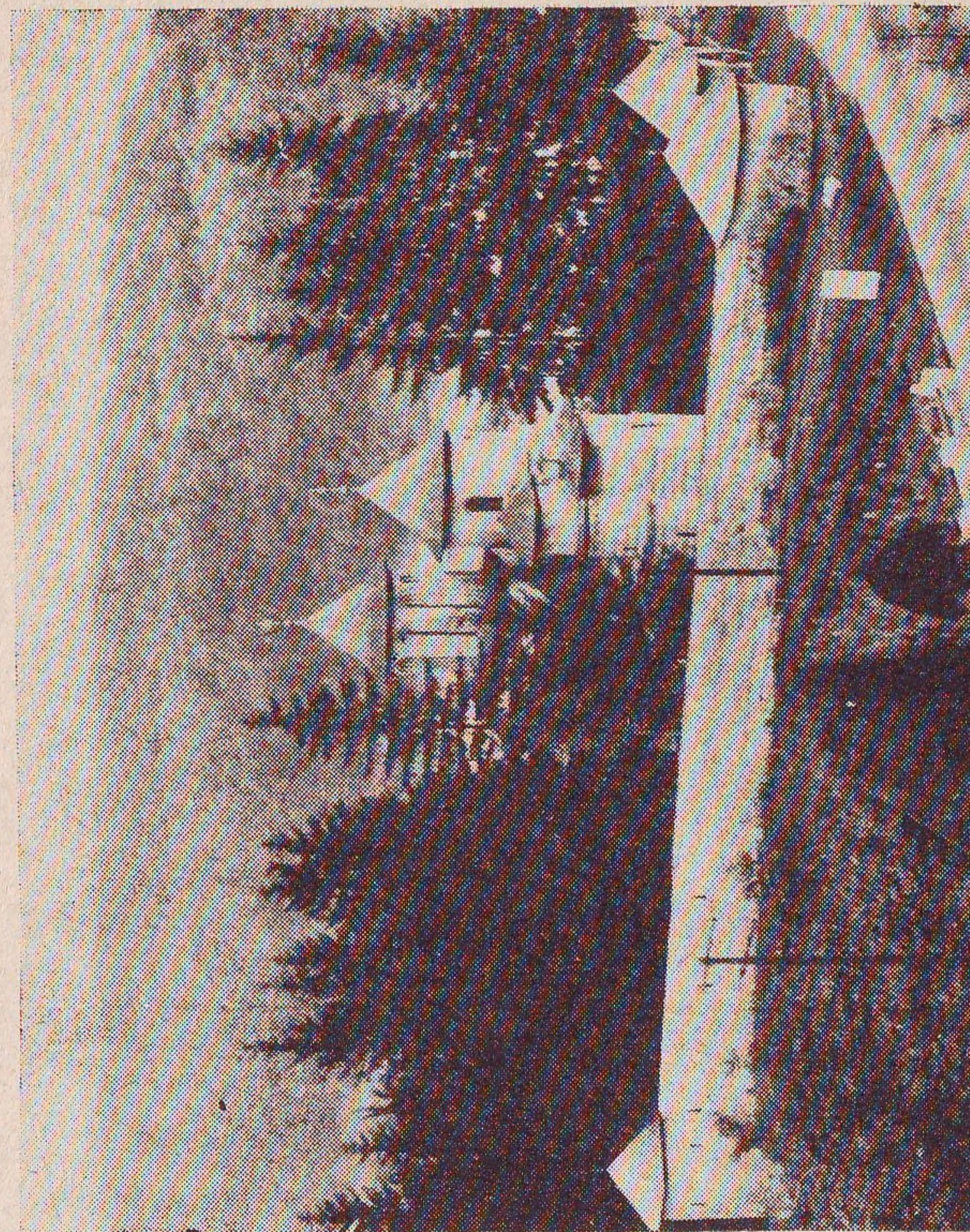
* Avem și dovezi precise că tîlharii au fost o realitate în Loviștea. Ne-o spune între alții, Domenico Sestini — cel care, cum am văzut, trece prin Loviștea în 1780. Toată regiunea era bîntuită de tîlhari — și el însuși întîlni un transport din aceștia condamnați la moarte (Ion Conea, „Țara Loviștei“, pag. 146)

** Dintr-un document care datează din anul 1610, aflăm că a mai existat un lăcaș bisericesc înainte de 1666 — anul construirii actualului schit. Dăm mai jos conținutul documentului:

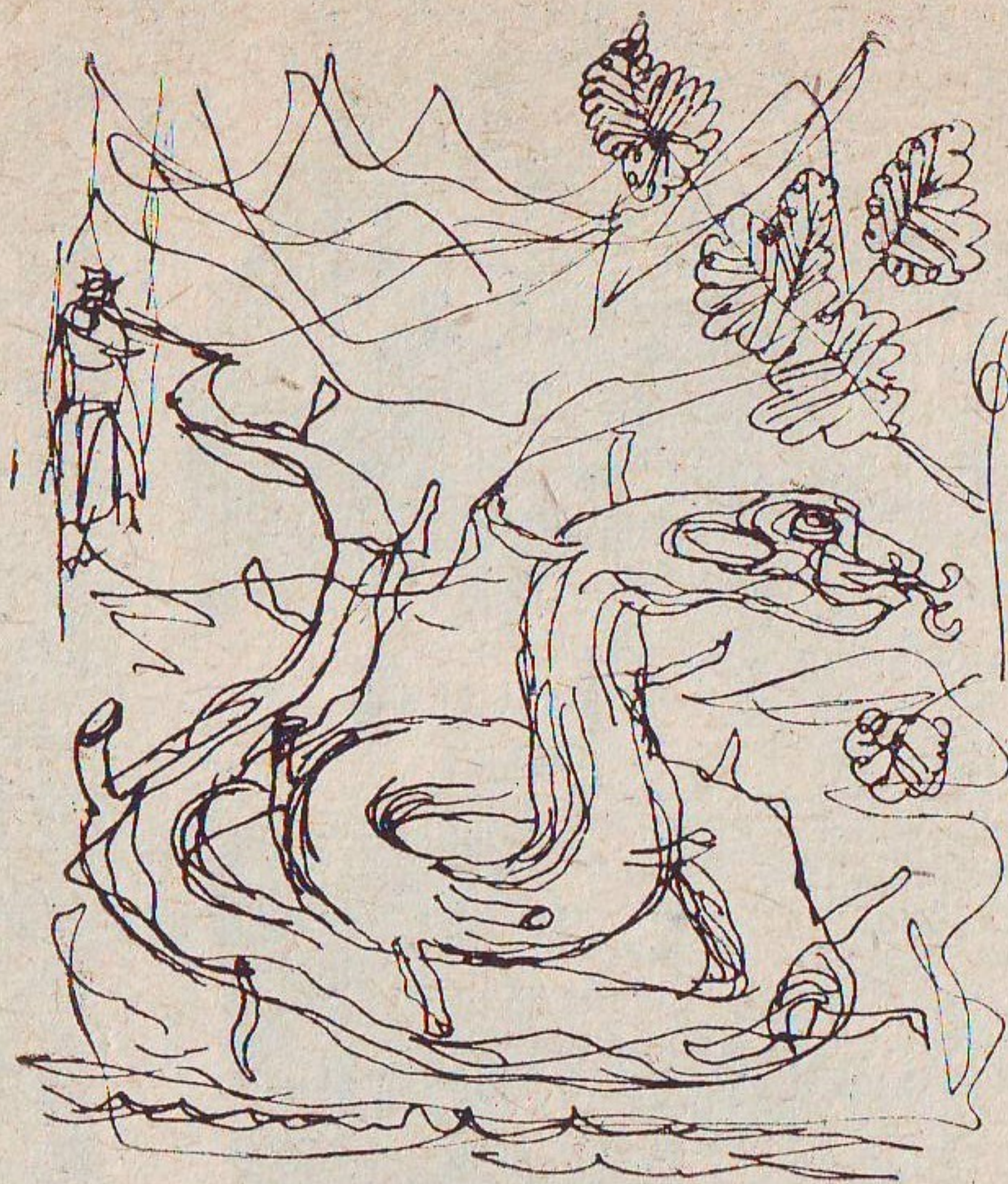
1610+ Adecă eu Onofrie călugărul care m-am chematu Oprea Tearciu di în Pruiani scris-amu la fărășenia mia cîndu merșu în sta mănăstire în Cornetu, văzîndu că voiū să moriu eu mi dediupartia mia det moșie stei mănăstiri Cor. (ne)tului însă partia mea de moșie jumătate însă locuire de păstă totu hotarulu, di în cîmpu, di în pădure și di(n) seliște di în pometu pe jumătate și di în apă și di în munte, să se împartă cu fiiu meu Dumitru în doua de păstă tot hotarulu și amu datu stei mănăstirii Cornet(u)i să mă pomenească aicia unde-mu zacu oasele și mărturie călugărașii toți și megiașii toți. O cărstu miasto (sic)

Eu popa Ionu Eu Ivașco vătahu, Eu Neagoc, Eu Pătru Pruianu

(N. Iorga — Documente mai ales argeșene, ale Eforiei Spitalelor Civile în Buletinul Comisiei Istorice a României, volumul III, 1924, pag. 80, doc. 7).

Schitul Cornet din comuna Racovița, zidit la 1666 de vel vornicul Mareș Băjescu și soția sa, Maria, pe timpul lui Radu Leon Voievod. Pictura din altar s-a făcut în anul 1761 cu cheltuiala jupînului căpitan Alexe-Loviște.

BALAUURUL

În Ciunget trăia cîndva un vînător numit Florea Ionescu. Într-o zi el a plecat cu durda la vînătoare pe Latorița la deal, spre Frasini. Pusese fiare în pădure. Plouase și venise Latorița mare, aducînd prund mult. Florea a trecut apa peste un trunchi de brad și s-a îndreptat spre locul unde pusese fiarele să vadă ce s-a întîmplat cu ele. Cînd ajunge acolo, fiarele nicăieri. Erau smulse cu totul. Se zăreau

urme multe și tăvălituri. Dăduse ursul într-un fier și plecase cu el. Deodată Florea auzi trosnet de vreascuri și zuruit de lanțuri. Era ursul care tîra fierul. Vînătorul nu mai avea cînd să-l ochească. Cît era el de curajos, fugi înspăimîntat. Ursul după el tot mai aproape și mai aproape. Noroc că fierul s-a agățat cu ciulinurile sale de rădăcini și răgălii. Ursul încurcat în lanțuri mormăia furios, neputincios.

Florea a trecut apa tot peste trunchiul de brad dar acum acesta se mișca. Nu era trunchi de brad ci un balaaur cu capul cît găleata. Vînătorul s-a ascuns repede după un fag înalt și gros. Sta cu durda în sus... Balaaurul fluiera... Și-a arcuit o dată corpul și a sărit peste fag la cîtiva metri mai sus de vîrf. Florea a pus durda la ochi și l-a țintit drept în gușă. Corpul balaaurului sărise departe, iar trupul nemaipomenit de gros mătura pămîntul, aduna găgui, buruieni.

Vînătorul a observat pe capul balaaurului un corn lung de-o șchioapă. A luat cornul acasă, gîndind că-i va fi de trebuință la ceva. Și într-adevăr, nu după mult timp veneau la Florea oameni bolnavi de ochi din toată Țara Loviștei și de dincolo de ea, ca să le dea răzătură din cornul balaaurului. Se zice că răzătura le făcea bine la ochi, îi tămăduia.²²

*

Uite cum a fost. Florea Ionescu* a plecat într-o zi de acasă. Avea fiare în pădure. Ducîndu-se pe Latorița la deal a găsit un brad

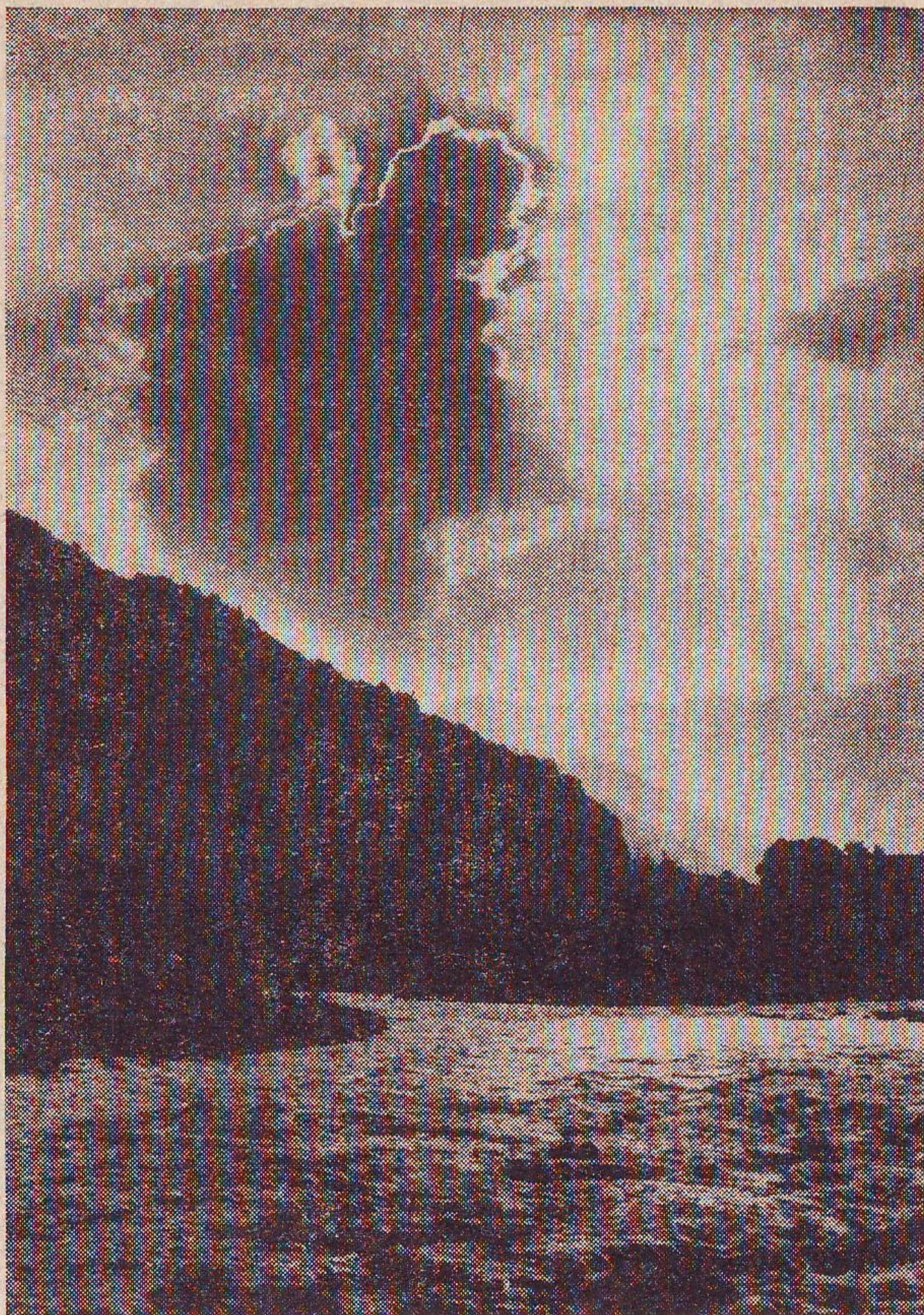
peste apă și a trecut din față în dos, unde avea fiarele puse. Ajungînd acolo, n-a mai găsit fiarele. Dăduse ursul în ele. Le smulsese din locul lor și fugise cu ele cu tot. Fiarele aveau niște ciulinuri și datorită lor se făcuse o dîră prin iară. Florea a mers pe dîra lanțurilor și a dat de urs. Cînd l-a văzut, ursul s-a luat după el. Florea, văzînd cît de furios e ursul și nemai-avînd timp să încarce durda, a luat-o la fugă. Pînă la urmă s-au prins ciulinurile fiarelor de niște rădăcini și ursul a rămas acolo în dos. Florea a trecut în față, tot peste brad, care era un fel de punte. Acolo venise plăvis mare.

Unchiașului i-a mirosit ceva... și așa a fost. S-a dășirat din plăvisul ăla un balaur mare și s-a luat după el. Florea fugea și balauru' îl gonea. Ținea balauru' capul ridicat cît un stat de om și fluera cum fluera un om în dește. Și mergînd pe zăvoi la vale, Florea Ionescu a găsit un copac mare răsturnat și s-a pus jos după el. Balauru' a venit pînă pe copac și acolo l-a pierdut. Copacul a fost gros cam de un metru și jumătate. Și dacă l-a pierdut, Florea s-a pus pe spate și l-a împușcat drept în gît și i-a retezat gîtul. Strîngea corpul lui atunci făgui ca pe picior și-i făcea mătură... S-a zbatut pînă seara la asfințitul soarelui...

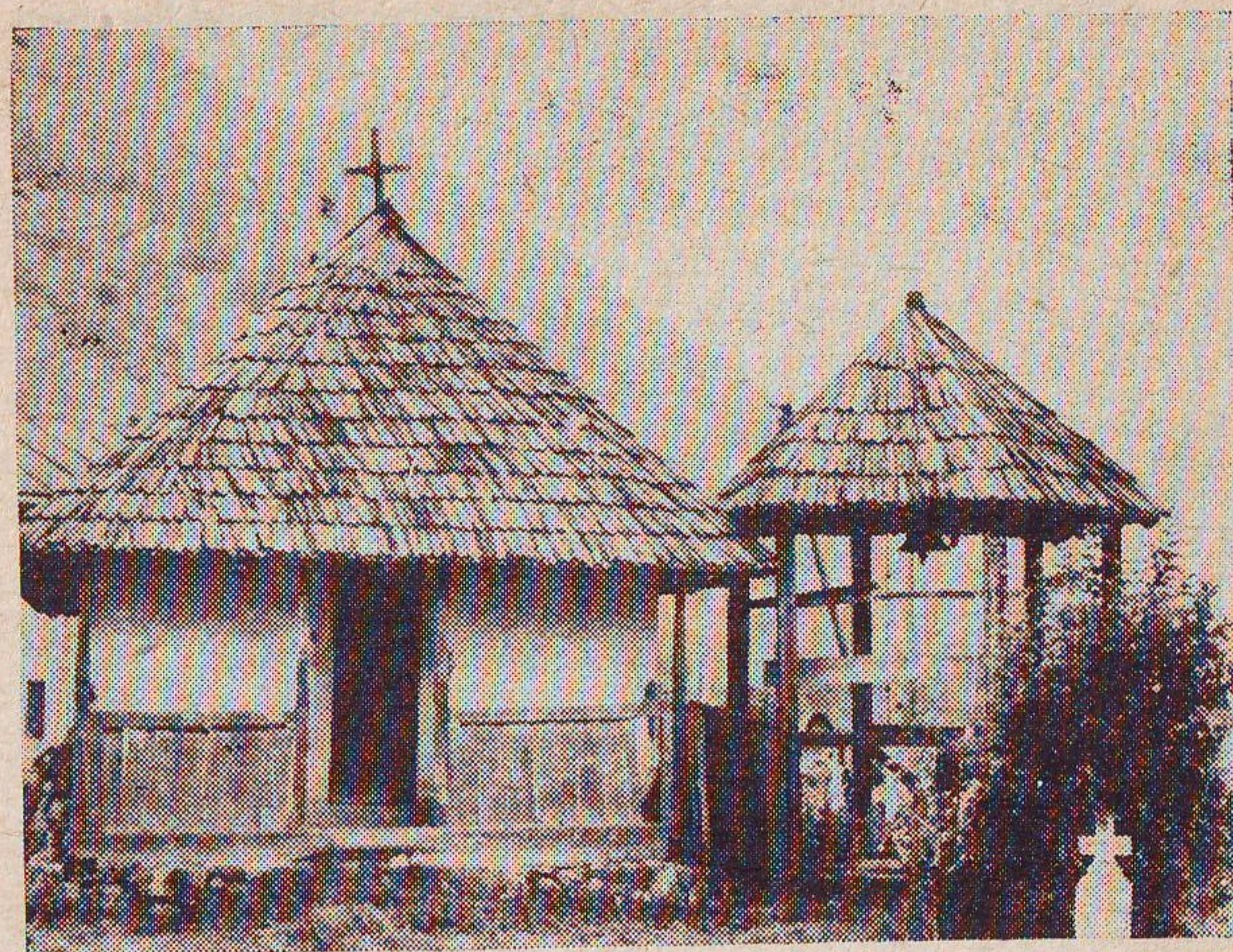
Avea balauru' capul cît o găleată de muls oile în ea, cît o strungăreață. În capul lui era un corn, uite așa (povestitorul arată pe degete mărimea cornului) cam de-o șchioapă. Florea

Ionescu a luat cornul și l-a adus acasă. Să fi văzut apoi ce de oameni bolnavi de ochi din „țară“ și de dincolo, din Vaideeni și Horezu, veneau la Florea să le radă din corn. Le făcea bine la ochi.²³

* Îmi amintesc de el de cînd aveam șapte-opt ani. Stătea la o masă făcută numai dintr-o blană de paltin, bătea din dește și zicea: „Hm!... am trăit o sută patru ani și parcă sunt numai patru ani...“ Nu știam eu p-atunci ce vrea să spună cu asta, dar mi-a rămas așa în minte (Inf. Constantin Iacob Vangu, 85 ani, Ciunget, 1970).

Peisaj de pe Valea Latoriței

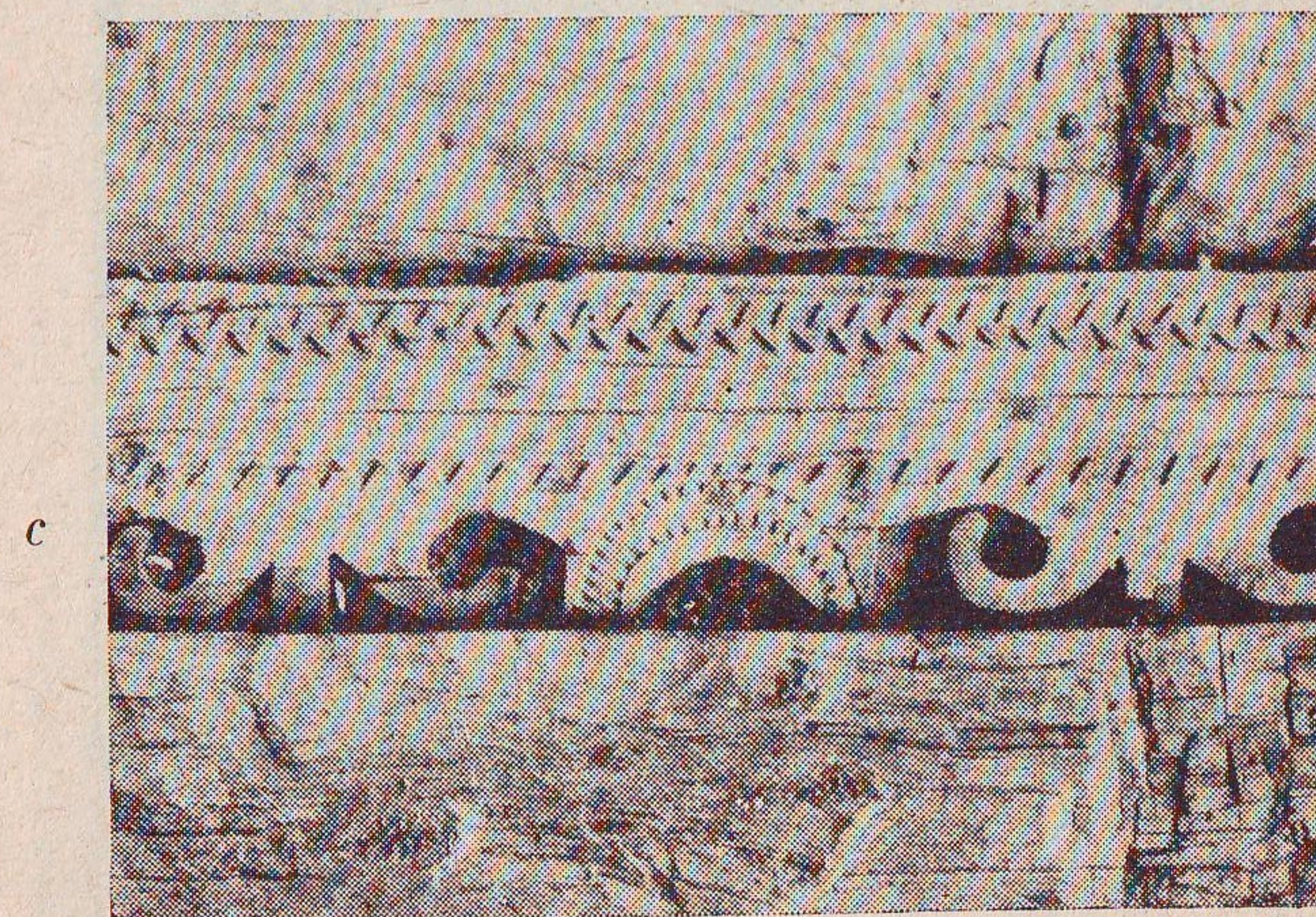
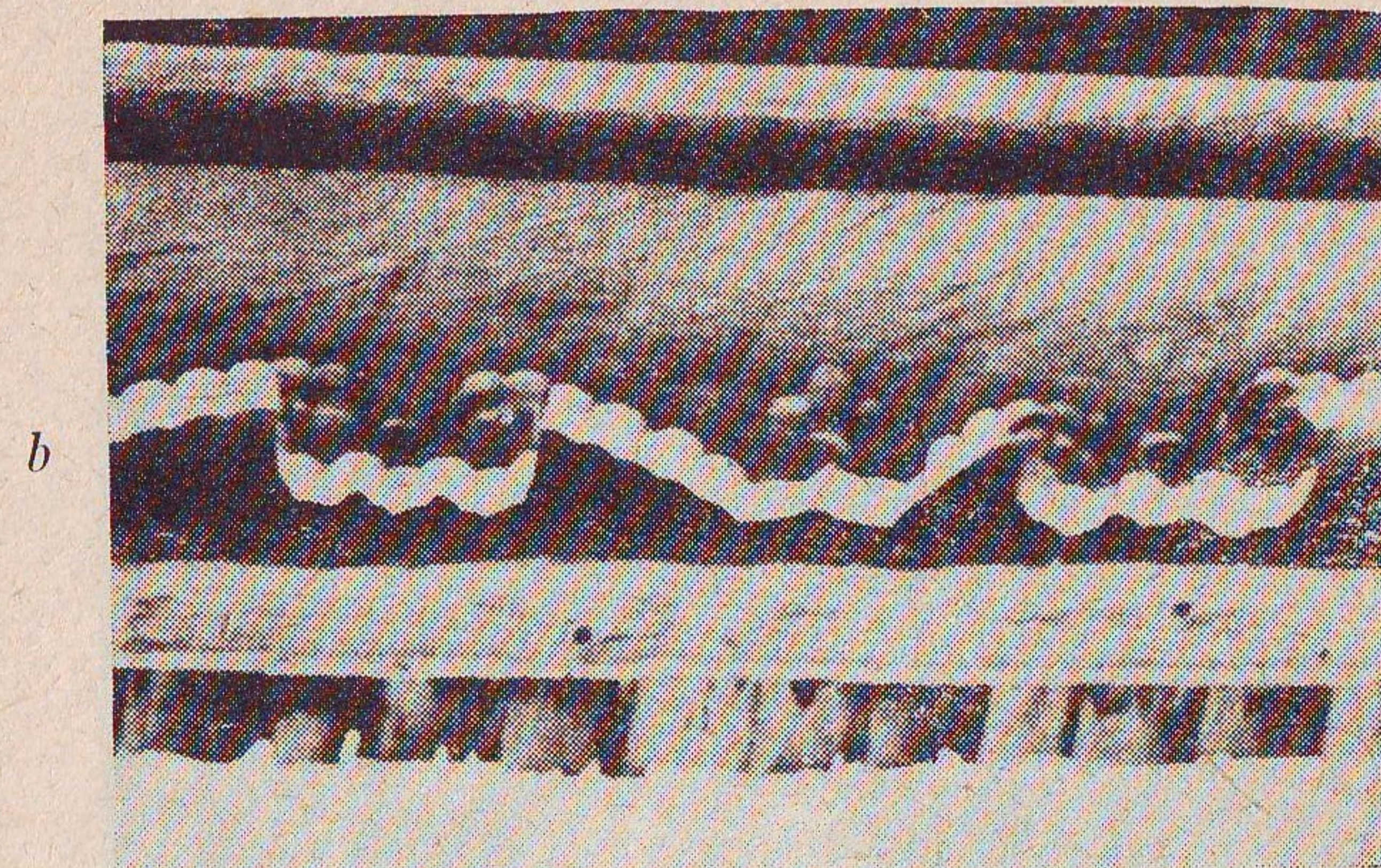
Bisericuța* din Ciunget — un veritabil monument al arhitecturii populare loviștene. Este construită în anul 1861, avînd ctitor principal pe vestitul vînător Florea Ionescu.

* Aceasta excelează prin originalitatea motivelor ornamentale executate în lemn. În ornamentația tindei, a ocniselor dintre pronaos și naos cît și a „ușilor împărătești“, domină, în variate forme, motivul zoomorf „coarnele de berbec“. La intrare, deasupra ușii, acest motiv. (v. *a* și *b*), ține locul oricărei inscripții. E suficient să știi ce simbolizează, pentru a deduce că aici a fost un lăcaș de închinăciune al păstorilor.

Motivul amintit se găsește și la vechile case din Boișoara (v. c.). Nu este deloc întâmplător acest lucru, deoarece în Boișoara, păstoritul are o existență multiseclară.

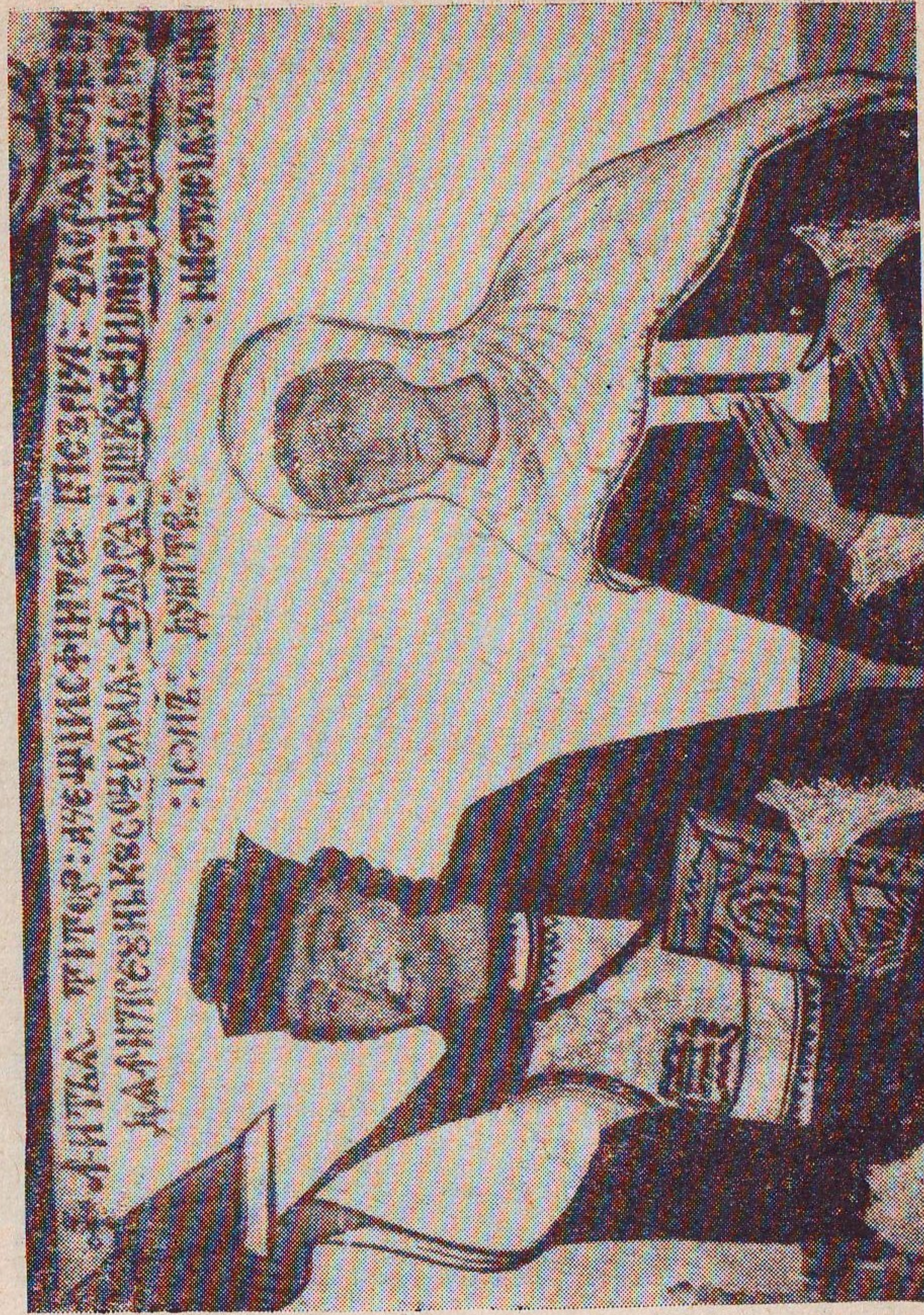
În Loviștea o dată cu dispariția vechilor meșteri cioplitori în lemn, motivul și-a pierdut atât denumirea cât și semnificația.

Ceea ce pare deosebit de interesant este faptul că el se mai întâlnește și pe țesăturile („mesele” de perete și „cîrpele” de brîu) din satele de ciobani Mihăiești-Măgura și Băbeni sub numele de „corneci” sau „coarnele berbecului” (v. d). Imaginile de mai jos pun în evidență cele arătate:

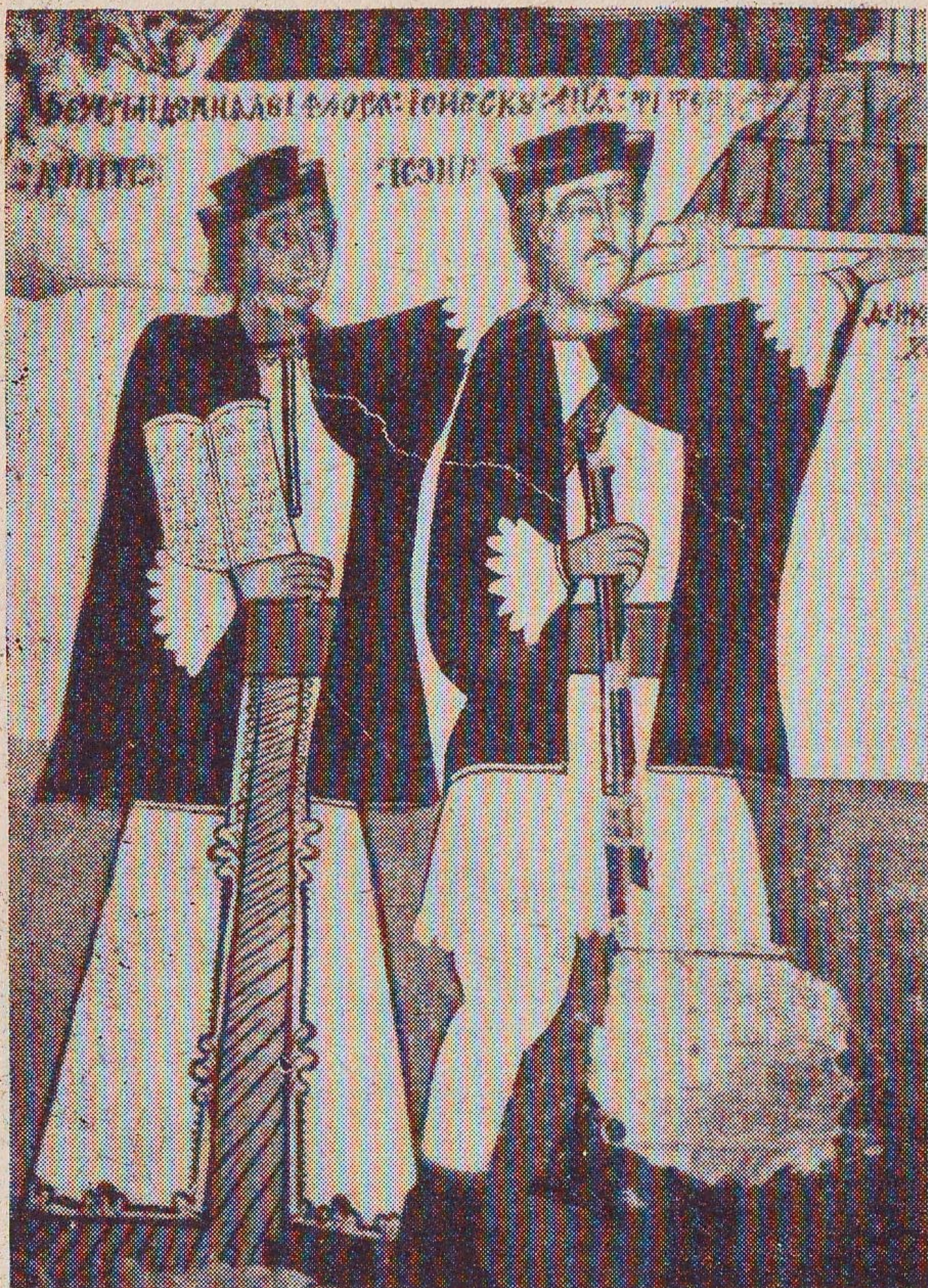

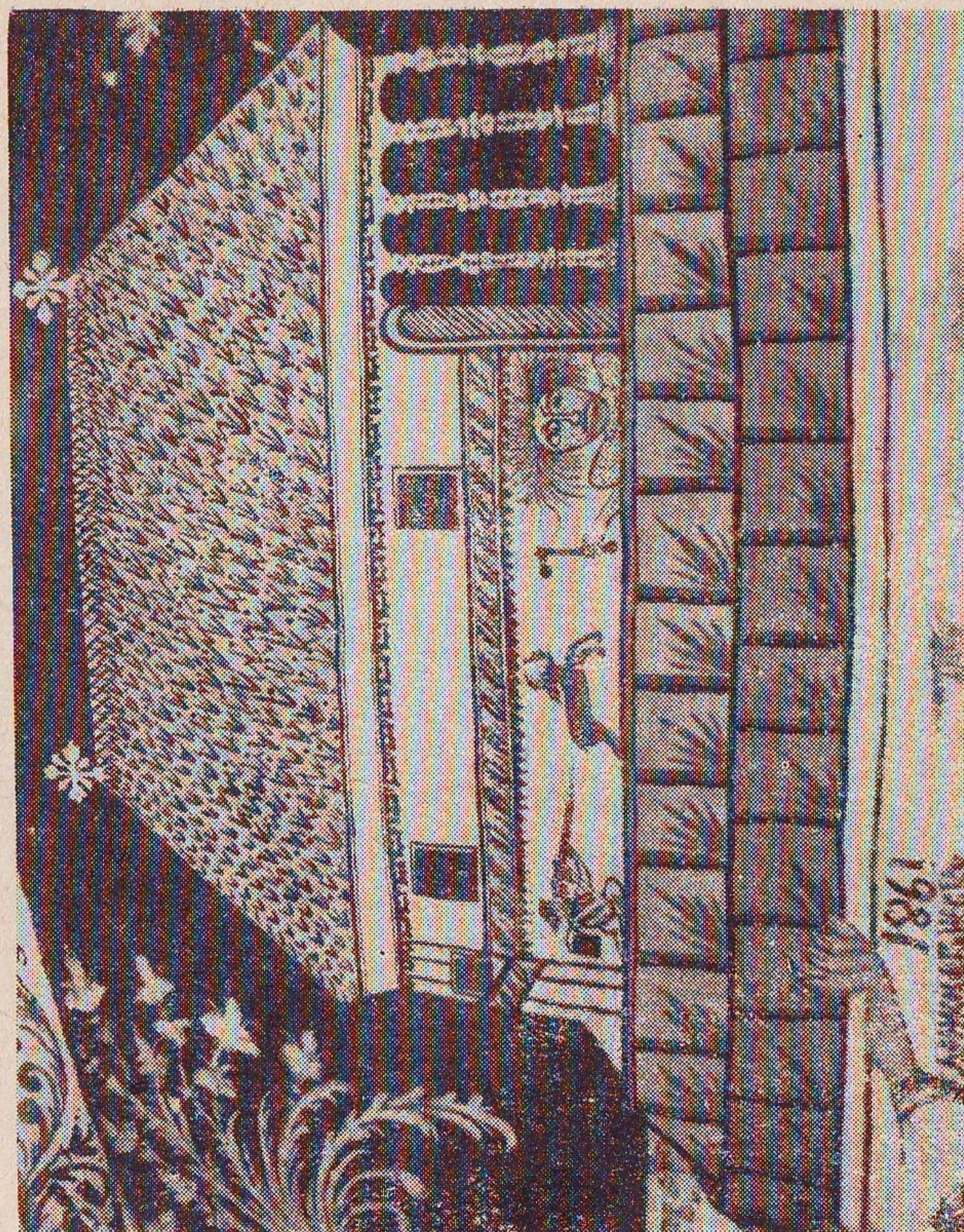
d

Florea Ionescu și soția
sa Floarea

Cei doi fii — Dumitru și Ion ai lui Florea Ionescu

Pasiunea de-o viață a lui Florea Ionescu a fost imortalizată de către meșterul zugrav într-o interesantă scenă de vânătoare. *În fotografie: detaliu din tabloul votiv al bisericiței din Ciunget*

LEGENDA SATULUI TITEȘTI (I)

Se spune că strămoșii locuitorilor din Titești aveau casele sus la Cășărie*.

Într-o zi de sărbătoare, când mai toți oamenii erau la biserică, a venit aici dinspre munți un balaur uriaș și a înconjurat biserica cu trupul lui. A pus pe treptele scării coada și capul cruciș peste ea. Era înfometat și aștepta să iasă oamenii de la slujbă ca să-i mănânce.

Cei care erau pe afară, au văzut ce mare nenorocire îi pîndea pe frații lor. S-au dus

repede acasă și au adus mulți saci cu lînă** pentru a-l păcăli pe balaur. I-au dat cîte-o lînă, cîte-o lînă pînă ce s-a umplut. Balauru' a înghițit atît de multă lînă încît nici nu s-a mai putut întoarce ca să muște. Atunci au sosit cu toții și l-au omorît.

De atîta spaimă oamenii au părăsit satul și s-au mutat mai jos, unde e astăzi Titeștiul.²⁴

* Numele topic -- Cășărie este cel mai bun argument că locuitorii Loviștei s-au ocupat de creșterea vitelor încă din cele mai vechi timpuri.

La Cășărie era locul unde țineau oamenii pe timpuri oile. Acolo le închideau și tot acolo le mulgeau și făceau caș (Inf. Dinu Mărcoiu, 86 ani, Titești, 1970).

** Element specific mediului păstoresc.

LEGENDA SATULUI TITEȘTI (II)

Cînd era satul sus în Cășărie, oamenii erau tare necăjiți. Era un balaur care prăpădea lumea și vitele. Acolo n-au mai putut oamenii să stea. Au venit mai în vale și și-au făcut casele pe-aici, pe unde este astăzi satul Titești. S-au găsit doi oameni și nu s-au lăsat pînă nu l-au omorît. Le mîncase și lor balauru' cîte-un mînzat.

În mijlocul satului era un fag mare și gros. Cei doi oameni s-au urcat în fag și au făcut un pat pe crengile lui. Pe urmă au strîns din sat multe viguri de pănură, țeale și mult var nestins. Toate le urcau în fag și le puneau pe pat. De-acolo le aruncau direct, în gura largă a balaurului. A înghițit balauru' la pănură și var nestins pîn'a plesnit. Luase varu' foc în el. Fierbea nu altceva...²⁵

Vedere generală a satului Titești

CELE ȘAPTE FETE CU PĂRUL GALBĂN

„Pe timpul tinereților mele, mă duceam cu caii noaptea-n pripon, în locuri mai izolate. Într-o noapte, stînd întins pe iarbă, m-am pomenit cu caii zdropănind*, adunîndu-se toți împrejurul meu. Era pe la miezul nopții și era lună și frumos!... Eu m-am sculat repede și m-am uitat să văd ce s-a întîmplat. Și-au apărut deodată în fața mea, de departe, șapte fete cu părul galbăn, galbăn și frumos, lung pînă la brîu. Toate erau îmbrăcate numa-n alb.

Veneau dinspre răsărit, ținîndu-se de mînă una de alta și cîntau:

Foaie verde de-avrameasă,

Unde nu e leuștean,

Leuștean și odolean,

Este toată lumea-a noastră.

Și m-am uitat după ele, cum se duceau spre munte, pîn'au pierit. De-atunci mi-am pus leuștean și odolean în grădină ca să nu fiu al lor²⁶.

* A zdropăni, vb. IV intrans. — a tropăi; a face zgomot cu copitele.

Nicolae Sarafin — neîntrecut cunoscător al vechilor obiceiuri și credințe ale locuitorilor din Boișoara. Totodată se poate spune că este unic în Țara Loviștei prin bogăția și forța imaginației sale.

CUM A DAT FOC ZMEULUI DOMNICA GIUPANA-CRASTEA

Lângă casa noastră era un nuc. O vecină, Domnica Giupana-Crastea a văzut odată că a intrat în scorbura nucului o lighioană cu capul mare ca de câine și flocos. Acea lighioană era zmeu.

Ea a adus repede fîn, a astupat scorbura și i-a dat foc. Zmeul a țipat, a țipat, dar n-a

mai putut scăpa de foc. A ars. Mătuşa Domnica lua untură din locul unde arseze zmeul şi dădea femeilor să-şi ungă copiii betegi.²⁷

NOTE

¹ Culeasă de Nicolae Ciurea-Genuneni, de la Constantin Iacob Vangu, 85 ani, Ciunget, 1970.

² File vîlcene, martie 1970, pag. 9 (Revista Liceului „Vasile Roaită” Rm. Vîlcea).

³ Culeasă de Nicolae Ciurea-Genuneni, de la Nicolae Băzărîncă, 86 ani, Malaia, 1970.

⁴ Culeasă de Nicolae Ciurea-Genuneni, de la Nicolae Sarafin, 90 ani, Boişoara, 1970.

⁵ Cules de Nicolae Ciurea-Genuneni, de la Maria Timiş, 49 ani, Boişoara, 1970.

⁶ Ion Conea, „Țara Loviștei”, pag. 151.

⁷ Culeasă de Nicolae Ciurea-Genuneni, de la Victor Popa 43 ani, Boişoara, 1970.

⁸ Andrei Pandrea, „Medic la Boişoara”, pag. 240, Editura pentru literatură, 1967.

⁹ Culeasă de Nicolae Ciurea-Genuneni, de la Nicolae N. T. Stoica, 65 ani, Boişoara, 1970.

¹⁰ Culeasă de Nicolae Ciurea-Genuneni, de la Pătru P. Duroi, 58 ani, Găujani, 1970.

¹¹ Lotrul, nr. 4, 10 martie 1968, pag. 4—9 (Revista de cultură a Liceului Brezoi).

¹² Culeasă de Nicolae Ciurea-Genuneni, de la Nicolae N. T. Stoica, 65 ani, Boișoara, 1970.

¹³ Culeasă de Nicolae Ciurea-Genuneni, de la Gheorghe D. Mardale, 70 ani, Titești, 1970.

¹⁴ Ion Conea, „Țara Loviștei“, pag. 146.

¹⁵ Lotrul, nr. 7, 10 decembrie 1968, pag. 6—7 (Revista de cultură a Liceului Brezoi).

¹⁶ Mihai Lunganu, „Răncurele“, pag. 101—120, Editura Cartea Românească București.

¹⁷ Culeasă de Nicolae Ciurea-Genuneni, de la Nicolae Sarafin, 89 ani, Boișoara, 1969.

¹⁸ Lotrul, nr. 5, 10 iunie 1968, pag. 7—9 (Revista de cultură a Liceului Brezoi).

¹⁹ Lotrul, nr. 8, 10 aprilie 1969, pag. 6—10 (Revista de cultură a Liceului Brezoi).

²⁰ Culeasă de Nicolae Ciurea-Genuneni, de la Constantin Lungu (zis Dinuț), 63 ani, Brezoi, 1970.

²¹ Lotrul, nr. 6, 10 septembrie 1968, pag. 7—8 (Revista de cultură a Liceului Brezoi).

²² File vîlcene, martie 1970, pag. 11 (Revista Liceului „Vasile Roaită“ Rm. Vîlcea).

²³ Culeasă de Nicolae Ciurea-Genuneni, de la Constantin Iacob Vangu, 85 ani, Ciunget, 1970.

²⁴ Culeasă de Nicolae Ciurea-Genuneni, de la Nicolae Sarafin, 88 ani, Boișoara, 1968.

²⁵ Culeasă de Nicolae Ciurea-Genuneni, de la Gheorghe D. Mardale, 70 ani, Titești, 1970.

²⁶ Culeasă de Nicolae Ciurea-Genuneni, de la Nicolae Sarafin, 88 ani, Boișoara, 1968.

²⁷ Culeasă de Nicolae Ciurea-Genuneni, de la Nicolae Sarafin, 90 ani, Boișoara, 1970.

INDICE TOPONIMIC

Argeș, 66
 Aref, 33
 Avrig, 33
 Băiași, 111
 Berislăvești, 111
 Bivolari, 108
 Boișoara, 23, 44, 46, 47, 48, 49, planșă, 51, 53, 57, 63,
 64, 68, 70, 72, 76, 87, 94, 122, 123, 134
 Brezoi, 78, 79, 84, 86, 103
 Bumbuești, 37
 Călimănești, 108, 109, 111
 Călugăru, 42
 Cășărie, 128, 129, 130
 Ciunget, planșă, 62, 78, 79, 81, 116, 121, 122, 123, 127
 Coasta Bengî, 27, 29
 Copăcenii, 111
 Cornet, 107, 112, 113, 114, 115
 Cozia, 100, 102, 108, 109, 110
 Cula lui Duroi, 53, 55
 Curtea de Argeș, 33, 107
 Dealul Mlăcii, 34
 Drăgănești, 96, 98

Fața lui sf. Ilie, 33, 42, 43
 Foarfeca, 60, 62, 84, 86
 Frasini, 116
 Găujani, 51, 57, 87, 92, 93
 Greblești, 53
 Horezu, 119
 La Clopot, 107, 108
 Lacul Spurcat, 84, 86
 Latorița, 117
 Leu, 43
 Lotru, 29, 78, 79, 82, 100, 110
 Luncani, 110, 111
 Malaia, 78, 79, 82, 110
 Marginea-Clăbucet, 44
 Mormîntu' 87, 93
 Obîrșia Latoriței, 31
 Olt, 84, 86, 97, 100, 103, 104, 106, 107, 108
 Pășcoia, 84, 111
 Perișani-Poiana, 38
 Piatra Fetei, 25, 27, 31
 Piatra Tîrnovului, 79,
 Pietroasa, 84, 86
 Pitești, 111
 Podul Călugărului, 111
 Poiana lui Iosov, 94, 95
 Poiana lui Răget, 77
 Poiana zmeilor, 34
 Polovragi, 26
 Prejbeni, 31
 Priboiu, 112
 Pruieni (Proeni), 114
 Racovița, 115
 Repezile-Părăginosu, 25
 Robu, 84
 Romani, 62
 Sibiu, 33, 40, 66, 107
 Stoenesti, 111
 Streața, 60, 84, 86

Titești, 33, 34, 35, 42, 77, 128, 129, 130, 131

Tîrgu Jiu, 40

Tîrnovu, 79

Vaideeni, 119

Valea Boișorii, 56, 67

Valea Găujanilor, 56

Valea Latoriței, 120

Valea Lotrului, planșă, 66, 80, 110

Valea Oltului, 109

Valea Păscoaiei, 111

Valea Pietrei, 79

Valea lui Stan, 111

Valea Vasilatului, 111

Văsilatu, 111

Vemeșoaia, 42

Vînful Nedeiului, 25, 26, 27, 31, 32

Vînful Negoitului, 33, 34

Voineasa, 62, 78, 79, 83

INDICE ONOMASTIC

Ancuța Lucica, 68

Băra Maria (Băroaia), planșă

Băzărîncă Nicolae, 137

Breazu, 79

Chirigescu Nicolae, 67, 70

Ciungu, 79

Ciurea Ion, 103

Diconeasa Serafima (Diaconeasa Sarafina), 53, 55, 56, 63,
64, 65, 67, 68, 69, 70, 71, 75, 76

Dragomir, 111

Duroi Pătru, 56

Duroi P. Pătru, 57, 58, 59

Duroi Sîmon, 55

Duroi Toma, 56

Efrem, 110

Giupana Domnica, 135

Ignatie, 111

Iliescu Ștefan, 79

Ionescu Florea, 116, 117, 121, 125, 126, 127

Ionescu Floarea, 125

Ionescu Dumitru, 126

Ionescu Ion, 126

Iosov, 94, 95

Ivan, 111

Ivașco, 111, 114

Lungu Constantin, 138

Mardale D. Gheorghe, 138

Martin, 111

Mălai, 79

Mărcoiu Dinu, 129
 Mărcuțoia, 62
 Mitreasca Păuna, 49
 Mitrescu Marian (Ginerică Marian), 44, 45
 Mormîntu', 89, 90, 91
 Neagoe, 114
 Nicula, 111
 Onofrie, 114
 Onufrie, 110
 Oprea Tearciu, 114
 Pancioi, 52
 Pepeliganu N. Victor, 70
 Popa Ionu, 114
 Popa Victor, 68, 137
 Preda Dolofan, 111
 Pruianu Pătru, 114
 Sarafin Nicolae, 49, 134, 137, 138, 139
 Sava, 111
 Sbanghină, 89, 90
 Stan, 63, 65
 Stoian, 110
 Stoica N. T. Nicolae, 68, 76, 137
 Teleabă Antonie, 44, 48
 Teleabă Erusalima, 48
 Teleabă Bunea, 75
 Timiș Maria, 137
 Trancă, 60, 62
 Vangu Constantin, 30, 62, 79, 119, 137, 138
 Vitau, 111
 Voinea, 78, 79

CUPRINS

	Pag.
O carte frumoasă și instructivă	7
Alesătură de cuvinte pentru Loviștea	23
Piatra fetei (I)	25
Piatra fetei (II)	27
Piatra fetei (III)	31
Legenda târgului de la Titești (I)	33
Foicică și-o cicoare	39
Legenda târgului de la Titești (II)	42
Legenda bisericii din Boișoara	44
Cula lui Decebal	51
Cula lui Duroi (I)	53
Cula lui Duroi (II)	55
Comorile haiducilor	60
Sarafina Diaconeasa — gazdă de haiduci	63
Legenda pietrei cu douăsprezece cruci	77
Legenda localităților Voineasa, Ciunget, Malaia și Brezoi	78
Lacul spurcat	84
Mormîntu'	87
Poiana lui Iosov	94
Cînd satul Drăgănești a fost bîntuit de ciumă	96
Legenda primului clopot al Mănăstirii Cozia	100
Podul Călugărului	110

Acolo unde există astăzi Schitul Cornet	112
Balaurul	116
Legenda satului Titești (I)	128
Legenda satului Titești (II)	130
Cele șapte fete cu părul galbăn	132
Cum a dat foc zmeului Domnica Giupana Crastea	135
Note	137
Indice toponimic	140
Indice onomastic	143

Redactor responsabil: NICOLAE CIUREA-GENUNENI
Tehnoredactor: EREMIA S. ILCENCO

Tiparul executat la I. P. Sibiu
cd. nr. 334

Lei 4,50